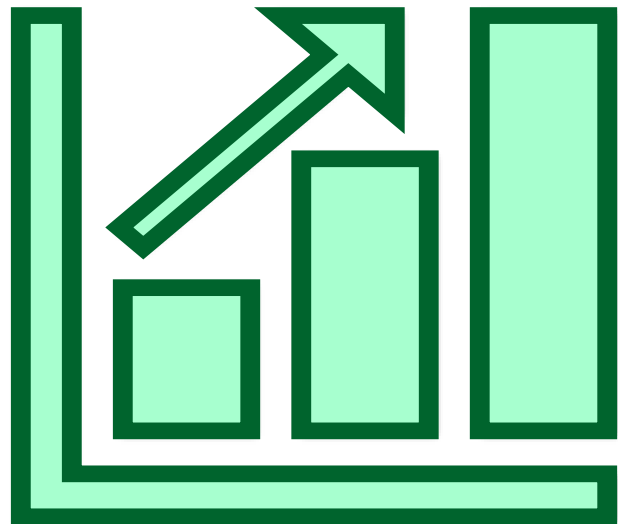
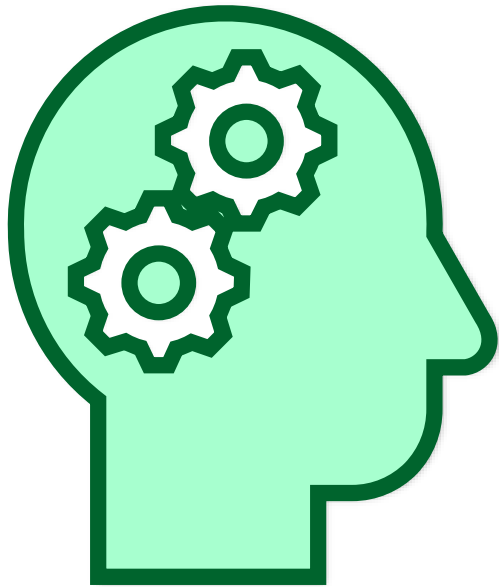


ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

ТЕРПІННІВСЬКА ГРОМАДА

Соціально-економічний аналіз





Розташування

Терпіннівська сільська громада

Створена : **жовтень 2020 року**

Кількість рад, що об'єдналися: **3**

Площа територіальної громади: **366,7 км²**

Кількість старостинських округів: **2**

Чисельність населення громади: **10101 ос.**

КОАТУУ: **2323085100**

Офіційний сайт:

<http://terpinnivska.gromada.org.ua/>

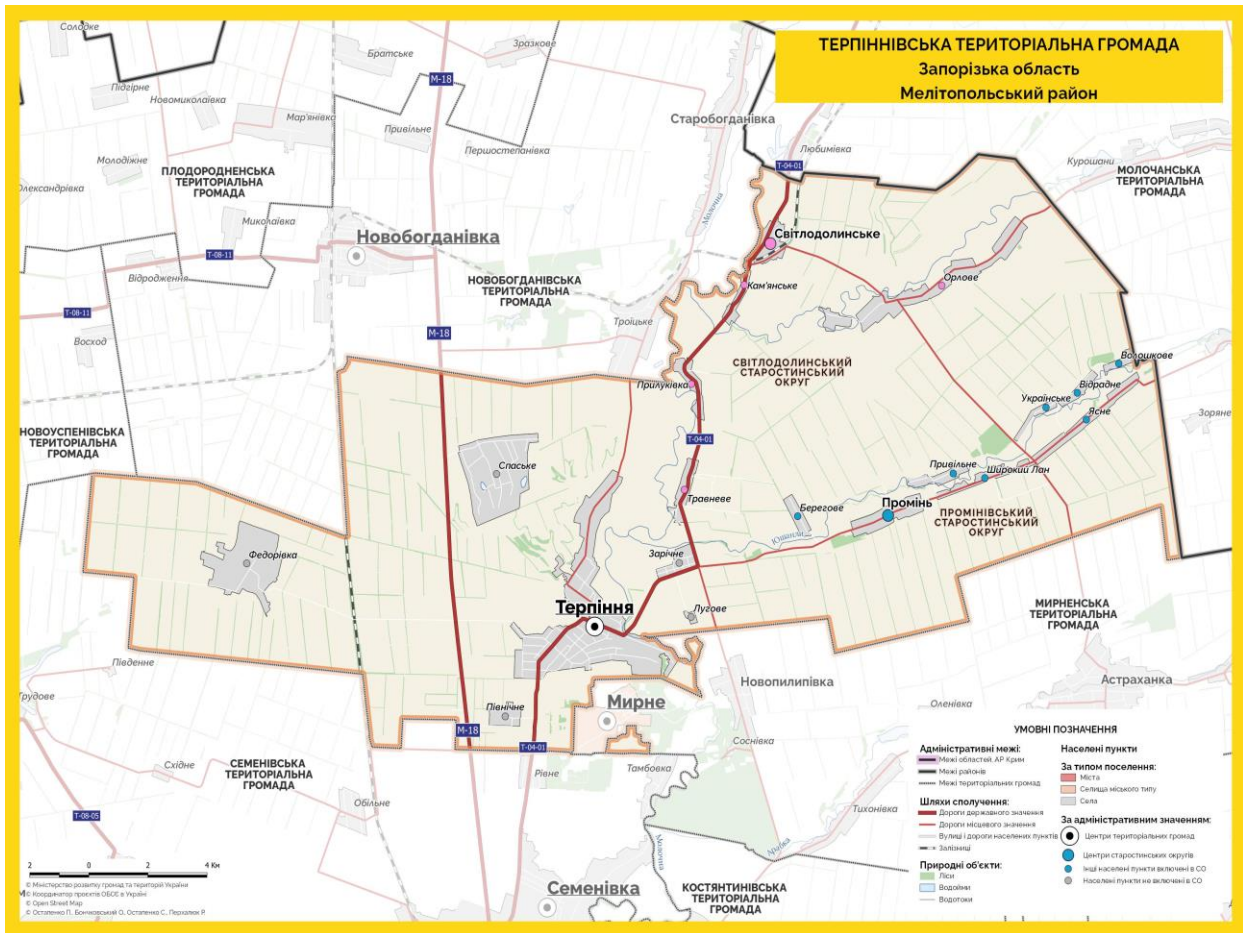
Склад громади:

Села: Терпіння – центр громади,
Спаське, Лугове, Північне, Федорівка, селище
Зарічне, Промінь, Відрадне, Берегове,
Волошкове, Привільне, Українське, Широкий
Лан, Ясне, Світлодолинське, Кам'янське,
Орлове, Прилуківка, Травневе

Терпіннівська територіальна громада утворена у жовтні 2020 року шляхом об'єднання 3 сільських рад Терпіннівської, Світлодолинської та Промінівської Мелітопольського району Запорізької області. До складу громади увійшли 19 населених пунктів. Центром громади є село Терпіння, яке знаходиться на відстані 115 км від обласного центру м. Запоріжжя і більш ніж 800 км від Києва. Громада розташована на півдні Запорізької області у Мелітопольському районі. Межує з Семенівською, Мирненською, Молочанською, Новобогданівською громадами.

Загальна площа громади становить близько 366,7 км², щільність населення 24,9 осіб на км², що нижче за середньообласний рівень. Територія громади компактна.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД



Основними автошляхами на території громади є М-18 (міжнародного значення), що перетинає територію громади на ділянці між Семенівкою і Новобогданівкою (населені пункти сусідніх громад), розташованими на цій трасі, а також автошлях територіального значення Т-04-01, який на території громади проходить через Терпіння, Зарічне, Травневе, Прилукувку, а також відгалуження від цих шляхів – дороги місцевого значення, що сполучають між собою інші населені пункти громади. Через територію громади проходить гілка залізниці (частина ділянки Запоріжжя 1 – Мелітополь), проте залізничні станції безпосередньо на території громади відсутні. Найближчою до меж громади на цій гілці є залізнична станція Обільна, на якій зупиняються приміські поїзди у Запорізькому, Мелітопольському, Нововесільському та Токмацькому напрямках.

Часова доступність від центру громади до районного центру м. Мелітополь становить 23 хв. (19,1 км), а до обласного центру м. Запоріжжя - 1 год. 30 хв. (115 км). Часова транспортна доступність населених пунктів громади до її центру, с. Терпіння, є прийнятною з точки зору доступності до важливих послуг (швидка медична допомога, пожежна охорона тощо): для 14 сіл вона не перевищує 20 хв, для ще 4-х становить 21-26 хв. Проте у цих чотирьох селах з найдовшою доступністю більше 20 хв проживає майже 15% населення громади.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Чисельність населення та просторова доступність (центр ОТГ – сільські населені пункти) дорогами з твердим покриттям

<i>Населений пункт</i>	<i>Чисельність населення, чол.</i>	<i>Транспортна доступність, км</i>	<i>Транспортна доступність, хв</i>
Терпіння	4856	0	0
Зарічне	463	4,9	7
Північне	204	5,3	8
Лугове	0	6	9
Травневе	184	8	9
Берегове	58	10,4	12
Прилуківка	182	12,3	12
Промінь	377	12,3	12
Кам'янське	248	14,9	14
Спаське	790	13,3	14
Федорівка	311	13,1	15
Широкий Лан	233	15,5	15
Привільне	86	14,5	16
Світлодолинське	540	17	18
Українське	84	19,2	20
Ясне	422	19,4	21
Орлове	982	22,1	22
Відрадне	76	20,5	23
Волошкове	5	22,6	26

Послуги мобільного зв'язку та доступу до бездротового інтернету надають всі основні оператори – Київстар, Vodafone Україна, Lifecell, – проте не у всіх якості покриття та швидкість передачі даних є високою та стабільною на всій території громади.



Природні ресурси

Основними природними ресурсами є земельні, водні, лісові ресурси, надра (корисні копалини), ґрунти (як частина земельних ресурсів, що використовуються у сільському господарстві), екологічні, клімат.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Більше 10% території громади займають населені пункти (3954 га). У половини з них є землі для сінокосіння та випасання худоби (майже 1,2 тис. га, або 3,3% території), що є базою для розвитку тваринництва у господарствах населення.

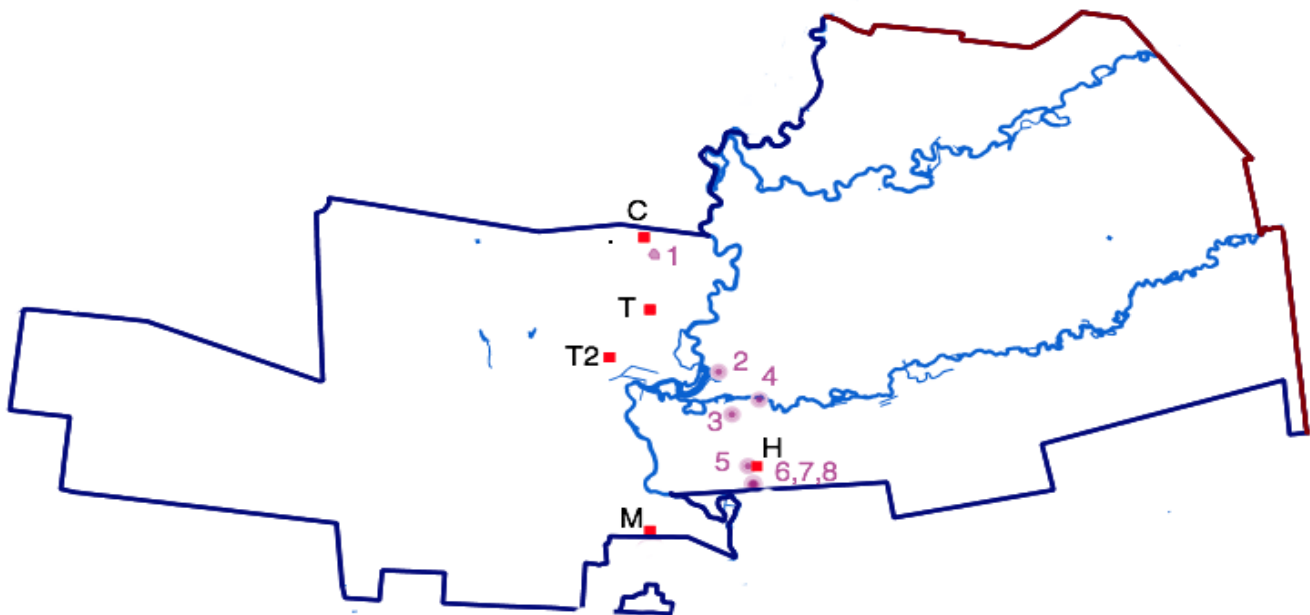
Лісові, водні ресурси, надра

Лісовий фонд громади незначний – ліси займають лише 67,1 га, що становить менше 2% території. При цьому, державні відкриті реєстри (Лісовий кадастр) не відображають даних про ліси на території громади. Проте, за даними супутникового моніторингу, на території громади є 1085 га площ, які ідентифікуються, як лісовкриті, або близькі до них за характеристиками.

Групи лісовкритих площ за даними дистанційного зондування території Терпіннівської ТГ

<i>Група</i>	<i>Площа, га</i>
Широколистяні ліси щільні	2,5725
Некласифіковані ліси щільні	37,4850
Некласифіковані ліси	837,1650
Змішані ліси щільні	69,8250
Змішані ліси	138,1800
ВСЬОГО	1085,2275

Водні ресурси представлені річкою Молочна з притоками, основними з яких на території громади є Юшанли і Курошани, а також іншими природними та штучними водними об'єктами. Вода у р.Молочна є високомінералізованою.



■ Родовища корисних копалин ■ Геонадра (спец. дозволи) ■ Водойми

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Основними корисними копалинами на території громади є пісок і води питні та технічні. Вода з Новопилипівського родовища підземних вод подається споживачам міста Мелітополя та району. Видобуванням піску з родовища Спаського займається приватна особа (спецдозвіл). Є також кілька родовищ піску, які в даний час не розробляються.

Поверхневі водні ресурси та надра Терпіннівської ТГ

■ Родовища корисних копалин на території Терпіннівської ТГ

<i>N</i> <i>п/п</i>	<i>Об'єкт обліку</i> <i>(родовище)</i>	<i>Ступінь промислового</i> <i>освоєння</i>	<i>Корисна</i> <i>копалина</i>	<i>Галузь застосування</i>
1	Спаське 3	Родовища, що не розробляються	Пісок	Сировина для будівельних розчинів
2	Терпіннівське	Родовища, що розробляються	Пісок	Сировина для силікатних виробів
3	Терпіннівське 2	Родовища, що не розробляються	Пісок	Сировина для силікатних виробів
4	Мирне*	Родовища, що не розробляються	Пісок	Сировина для силікатних виробів
5	Родовище Новопилипівське Ділянка Новопилипівська 1	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне

* Щодо приналежності родовища піску "Мирне" досі існують невизначеності та суперечки із сусідньою громадою, з якою також залишаються неузгодженості щодо територіально-адміністративних меж. Вирішення таких спірних питань повинно стати пріоритетом у найближчій перспективі, оскільки без цього неможливо завершити інвентаризацію власних ресурсів і громадою можуть втрачатися значні потенційні вигоди від ресурсокористування.

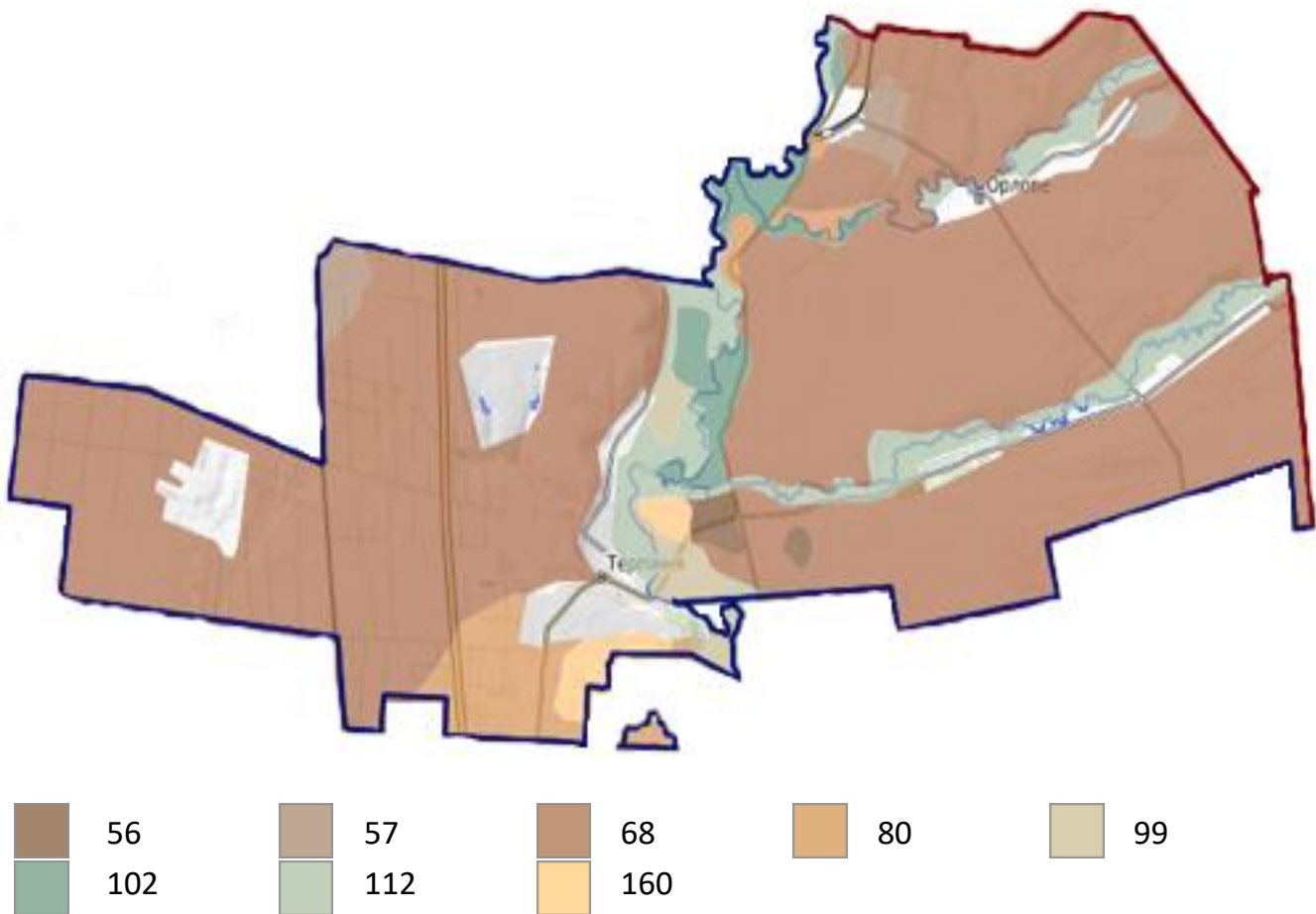
■ Геонадра (спец. дозволи)

<i>N</i> <i>п/п</i>	<i>Об'єкт обліку</i>	<i>Корисна ко-палина</i>	<i>Галузь застосування</i>	<i>Видача та кінець дії сп.дозволу</i>	<i>Надро-користувач</i>	<i>Вид користування</i>
1	Родовище Спаське	Пісок	Сировина для буд. розчинів	18-12-2007 18-04-2023 15 років	Раков Анатолій Олександрович	Видобування
2-8	Родовище Новопилипівське	Води підземні питні і технічні	Господарсько-питне	16-10-2007 30-12-2039 32 роки	Комун. п-во "Водоканал" Мелітопольської міської ради	Видобування

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Ґрунти

Найпоширенішими на території громади є чорноземи південні малогумусні (код 68). Також є наступні групи ґрунтів: чорноземи звичайні малогумусні неглибокі (код 57), чорноземні глинисто-піщані і супіщані ґрунти (код 80), лучно-чорноземні поверхнево-слабосолонцюваті ґрунти (код 99), лучно-чорноземні глибоко-середньо- і сильносолонцюваті ґрунти (код 102), чорноземно-лучні поверхнево-слабосолонцюваті ґрунти (код 112), піски слабозадерновані слабогумусні і негумусовані ґрунти (код 160).



Основні групи ґрунтів на території Терпіннівської ТГ

Комбінація територіально-просторових характеристик та наявних природних ресурсів є основою **агро-природного потенціалу**.

За природно-сільськогосподарським (ПСГ) зонуванням територія Терпіннівської ТГ належить до Степової посушливої зони, Степової посушливої Лівобережної провінції, Дніпровсько-Приазовського округу, Веселівського ПСГ району. Таке розташування зумовлює відповідну продуктивність сільськогосподарських угідь.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Узагальнені економічні характеристики сільськогосподарських угідь Веселівського ПСГ району, до якого належить територія Терпіннівської ТГ

<i>Сільськогосподарські угіддя</i>	<i>Кап. рентний дохід, грн/га</i>
Рілля	28060,71
Багаторічні насадження	32794,62
Сіножаті	7247,03
Пасовища	4868,99

За рівнем капіталізованого рентного доходу (рілля) ПСГ район, до якого належить територія Терпіннівської ТГ, знаходиться на 87місці з 200 ПСГ районів на території України (середнє значення становить 25509 грн/га).

У громади досить високий рівень агро-природного потенціалу. За умов застосування відповідної агротехніки та сталих сільськогосподарських практик, наявні ґрунти та інші природні умови можуть забезпечувати високу продуктивність у виробництві продукції рослинництва.



Кліматичні умови та зміни клімату

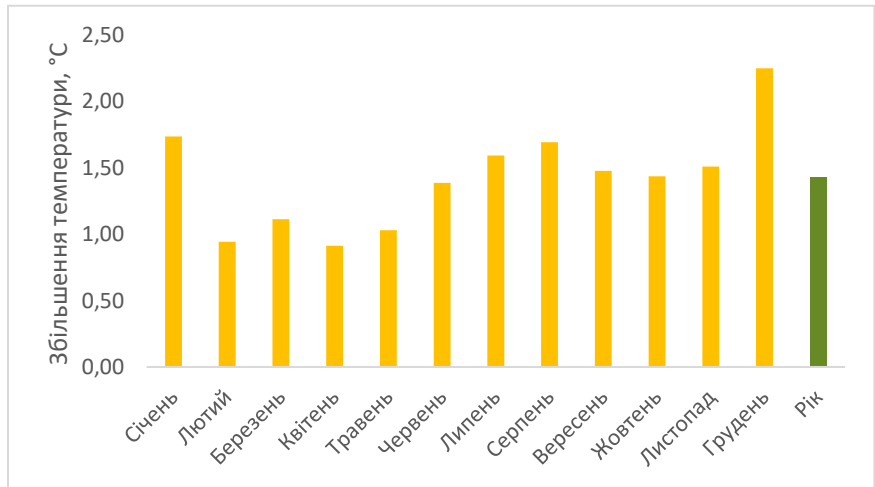
Клімат належить до важливих факторів, які суттєво впливають на соціо-економічний розвиток громади. Клімат в громаді – помірно-континентальний, характеризується чітко означеною посушливістю. Середньорічні температури: літня + 22 °С, зимова - 4,5 °С. На рік у середньому припадає 225 сонячних днів. Середньорічний рівень опадів становить 448 мм.

Упродовж останніх двох десятиліть на території громади кліматичні умови зазнали суттєвих змін, як і в цілому південно-східному регіоні України. Зокрема, відбулося збільшення посушливого періоду, підвищились кількість і тривалість періодів з екстремально високими температурами.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

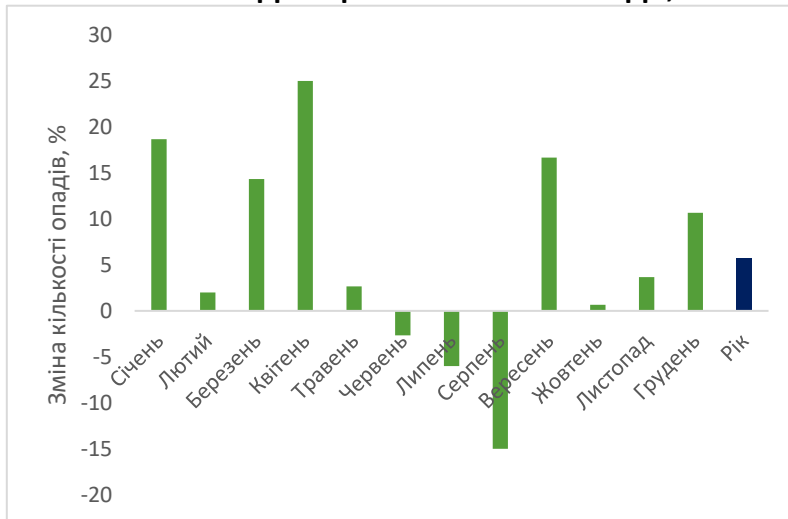
У середньостроковій перспективі (2031-2050 рр.) згідно узагальнених оцінок результатів основних регіональних кліматичних моделей, розроблених провідними вітчизняними і зарубіжними науково-дослідними установами, зберігатиметься загальна тенденція до підвищення як середньорічних, так і помісячних значень температури повітря.

Прогноз змін середніх місячних температур повітря у 2031-2050 рр. порівняно з 1991-2010 рр., °C



Значні виклики для громади пов'язані з прогнозованим суттєвим зростанням температури у літній період (на понад 1,5 °C), негативний вплив яких підсилюватиметься скороченням рівня опадів.

Прогноз змін середніх місячних та річних сум опадів у 2031-2050 рр. порівняно з 1991-2010 рр., %



Саме скорочення рівня опадів в літні місяці у комплексі з підвищенням температури повітря призводитиме до значного випаровування й без того критичного рівня вологи. У результаті прогнозується зниження рівня ґрунтових вод, що загрожує, в першу чергу, надійності ведення аграрної діяльності (зокрема, підвищуються ризики для надійного вегетаційного процесу більшості культур, посівних кампаній озимих культур), а також доступності водних ресурсів для побутового забезпечення.

В цілому нерівномірність опадів упродовж року підвищує ризики для сільського господарства, що потребуватиме значних капіталовкладень для адаптації до негативних наслідків зміни клімату.

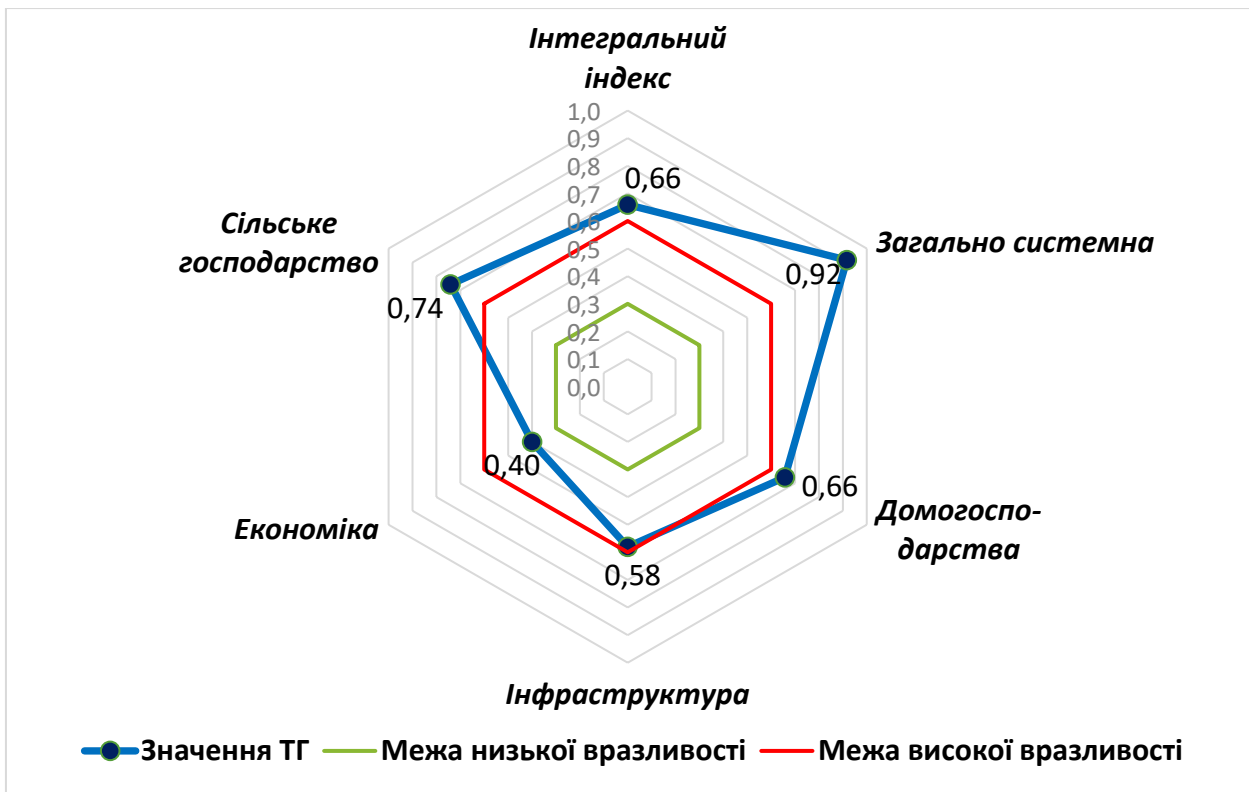
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Вразливість до кліматичних змін

Оцінка вразливості до зміни клімату здійснювалась за 5-ма основними складовими соціо-економічної системи громади, а саме: економіки, сільського господарства, інфраструктури, домогосподарств, загально системною складовою. Методом анкетування двох груп респондентів: (1) представників громад й (2) науковців та експертів у сфері зміни клімату визначена бальна оцінка (від 0 до 3 балів) вразливості до зміни клімату. Анкета містить 21 індикатор, що характеризують вразливість громади до зміни ключових погодно-кліматичних факторів: несприятливих гідрометеорологічних явищ, зменшення кількості та якості питної води, підвищення температури та теплового стресу. Вразливість складової соціо-економічної системи громади прийнята як висока, якщо сума балів перевищує 60% від максимально можливого рівня. Відповідно помірний рівень вразливості – коли сума балів знаходиться в межах 30-60%. Розраховані значення за кожною складовою соціо-економічної системи зведено до інтегрального індексу, що описує загальну вразливість громади до зміни клімату. Значення інтегрального індексу та його складових варіюють від 0 до 1 бала: чим ближче до 1, тим вищий рівень вразливості.

Інтегральний індекс вразливості Терпіннівської ТГ становить 0,66, що відповідає високому рівню вразливості громади до зміни клімату.

Вразливість громади до зміни клімату



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

В Терпіннівській громаді три з п'яти складових соціально-економічної системи характеризуються високим рівнем вразливості до зміни клімату: загально системна складова, сільське господарство та домогосподарства. Близьке до максимального значення вразливості за загально системною складовою (0,92 бала) свідчить про загрозовий стан та високі ризики для громади, викликані змінами клімату. На території громади особливо гостро проявляється негативний вплив підвищення температури повітря, яке згідно модельних оцінок посилюватиметься у майбутньому. Висока вразливість сільського господарства також обумовлена зростанням температурних показників, що робить вразливими традиційні агротехнології. Адаптація до кліматичних змін вимагатиме від сільськогосподарських виробників значних капіталовкладень і не лише у вологозберігаючі технології, а й впровадження нових сортів вирощуваних культур та введення у сівозміни нетрадиційних для регіону культур. Вирощування окремих сільськогосподарських культур (соя, кукурудза, білокачанна капуста) в найближчі 10-15 років стане економічно непривабливим через негативну дію змін клімату. Висока залежність від сільського господарства й слабкий рівень розвитку неаграрної економіки в громаді обмежує фінансові можливості для впровадження адаптаційних заходів.

У домогосподарствах громади, за даними анкети, сильно зріс попит на водні ресурси, що використовуються для поливу городів. Крім того, відмічено тенденцію до зростання попиту на кондиціонування повітря. Разом це створює значні виклики для надійної роботи електричних мереж, що впливає на вразливість інфраструктури громади до зміни клімату. Збільшення кількості сонячних днів й потужності сонячного випромінювання разом з енергетичними викликами мотивує до розвитку незалежних відновлювальних джерел енергії, зокрема, сонячних електростанцій малої та середньої потужності.



Екологія

Антропогенно-господарський вплив на довкілля

Стан навколишнього середовища на території Терпіннівської територіальної громади вважається прийнятним, із поміркованим впливом господарської діяльності на довкілля. Інтегральний вплив антропогенного (господарського) навантаження на довкілля (23 за 100-

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

бальною шкалою) – відповідає першому (найнижчому) кватильному рівню, що означає незначний або помірний за окремими напрямками вплив.

Інтегральний індекс антропогенного (господарського) навантаження на довкілля



На території громади відсутнє забруднення стічними водами поверхневих водоймищ, відсутні неорганізовані звалища промислового, побутового, будівельного та іншого сміття, відсутні станції заправки транспорту, склади мінеральних добрив та отрутохімікатів, відсутні великі тваринницькі комплекси.

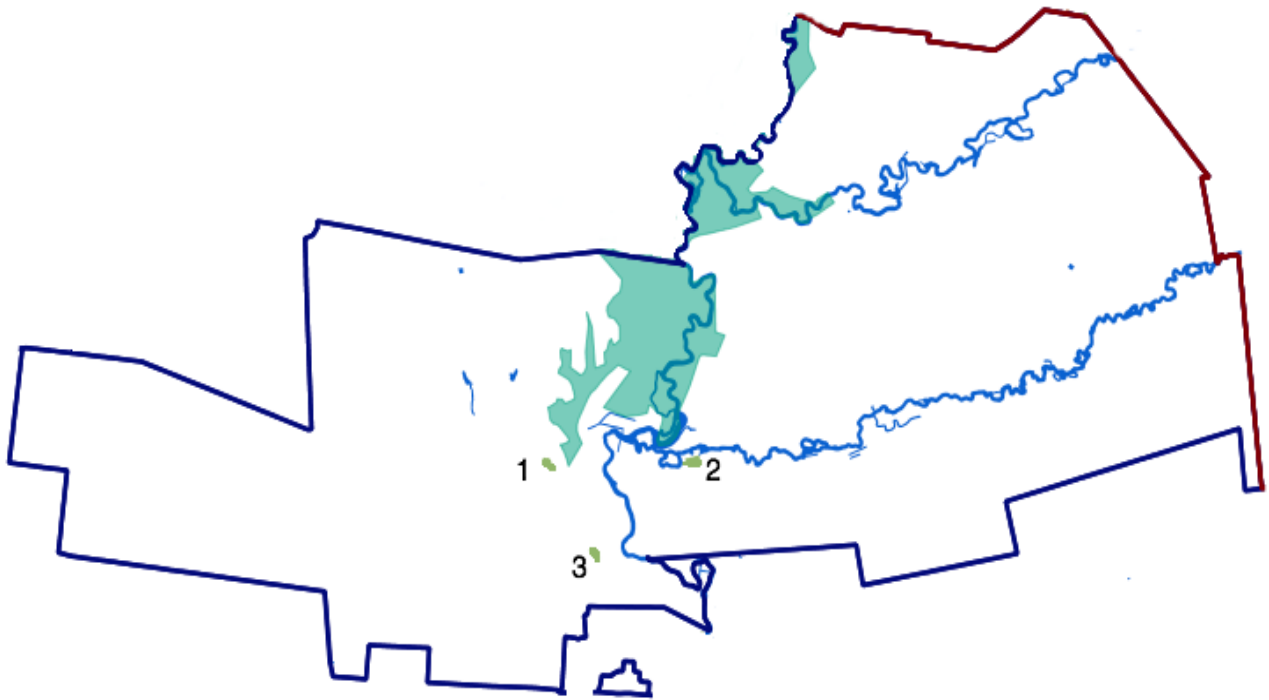
Збирання та вивіз сміття здійснюється комунальним підприємством “Добробут”, проте неспеціалізованим транспортом і не у всіх населених пунктах громади.

За останні десять років не спостерігалось погіршення якості води у джерелах водозабору для водопостачання, проте мало місце значне зниження рівня води у поверхневих водоймах, криницях, свердловинах. Були зафіксовані окремі випадки несумлінного ставлення землекористувачів (розорювання) до територій із природоохоронним статусом або таких, щодо яких існують певні вимоги у землекористуванні (крутосхили, охоронні прибережні зони тощо). Такі та інші практики екологічно нераціональної господарської діяльності активізують процеси ерозії ґрунтів та посилюють інший негативний вплив на земельні ресурси. Натомість сільськогосподарські виробники не зловживають і не порушують норми та інші вимоги при використанні отрутохімікатів та інших хімічних засобів, не чинячи при цьому значного негативного впливу на жителів громади та природні біосистеми.

Природоохоронні території та потреба в природоохоронних заходах

В межах Терпіннівської ТГ знаходиться ряд природоохоронних об’єктів природо-заповідного фонду та Смарагдової мережі. Природно-заповідний фонд представлений заказником місцевого значення та парками-пам’ятками садово-паркового мистецтва, які користуються популярністю в екологічному туризмі. Смарагдова мережа включає території Особливого Природоохоронного Інтересу, та проектується за аналогічними принципами, що й мережа “Натура 2000” в державах ЄС.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД



Природно-заповідний фонд
 Смарагдова мережа
 Умовна прибережна захисна смуга

Об'єкти природно-заповідного фонду

Код на карті	Назва	Значення	Категорія	Тип	Площа, га
1	“Відріг Чебрецовий”	Місцеве	Заказник	Ботанічний	7,5
2	“Парк Еліта”	Місцеве	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва		5
3	“Цілющі джерела”	Місцеве	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва		3
Всього					15,5

Землекористувачем усіх об'єктів природно-заповідного фонду є Терпіннівська сільська рада.

Об'єкти Смарагдової мережі

Назва території	Площа, га	Кількість видів птахів	Кількість інших видів	Кількість типів природних оселищ
Murava way	9928,2*	9	12	3

* Площа вказана для всього об'єкту, лише частина якого розташована на території Терпіннівської ТГ

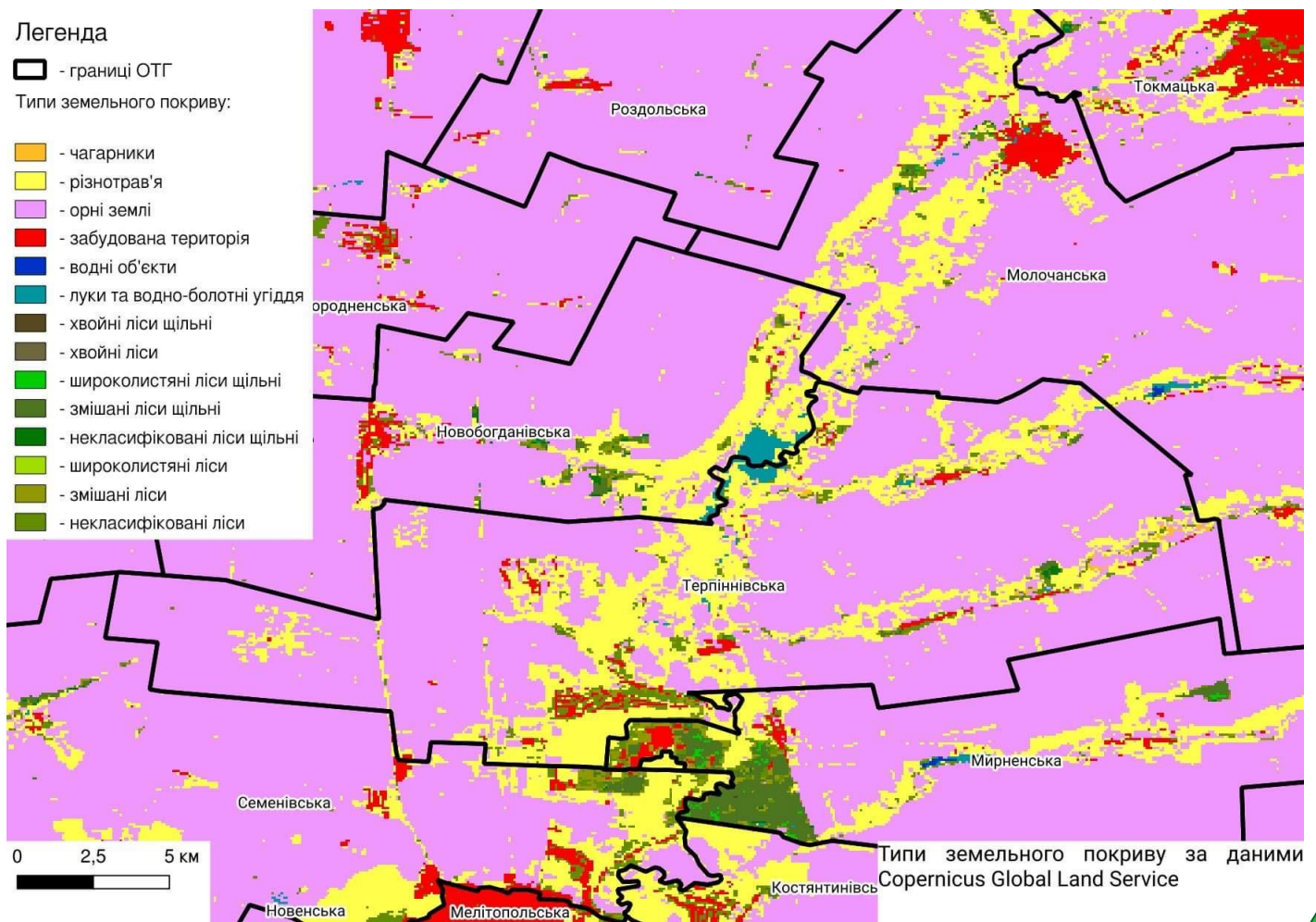
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Територія “Murava way” належить до об’єктів Смарагдової мережі степового біогеографічного регіону. В долині річки Молочної є значні осередки природної степової рослинності, ростуть та проживають численні види рослин і тварин з охоронним статусом.

Біорізноманіття

Одним із показників потенціалу та стану екологічних ресурсів є рівень біорізноманіття. Високий рівень біорізноманіття сприяє вищій продуктивності екосистем та їх сталому відтворенню, заповненості екологічних ніш, ефективнішому використанню ресурсів, опору біологічному вторгненню інвазійних видів тощо.

Різноманітність екосистем, біотопів значною мірою визначається типами земельного покриття – природних, або таких, що формуються у результаті господарської діяльності чи іншого антропогенного впливу на природні комплекси. Основні типи земельного покриття на території Терпіннівської громади (див. рис.) визначені на основі даних, отриманих через Copernicus Global Land Service, що є компонентом європейської програми моніторингу земельної поверхні. Виділені типи земельного покриття відповідають класифікації, що використовується Світовою продовольчою організацією ООН.



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

За даними моніторингу, майже три чверті території громади (73,7%) – орні землі, що свідчить про дуже значне господарське навантаження на природні ресурси. Значні площі також займають площі під різнотрав'ям (більше 21%). Ліси та інші угіддя займають незначну частку у структурі площ. За структурою земельного покриву Терпіннівська громада загалом не виділяється на фоні сусідніх громад, проте наявність долин річок із супутніми їм біоценозами сприятливо впливає на біорізноманіття та місцеві екосистеми.

Індекс біорізноманіття Шеннона

Важливим показником рівня біорізноманіття є *індекс Шеннона*, що характеризує як різноманітність видового потенціалу, так і частоту поширення того чи іншого виду. Чим більший індекс Шеннона, тим більшою є видова різноманітність в екосистемі. Цей показник зазвичай має значення в межах від 1,5 до 3,5 і дуже рідко перевищує 4,5. Індекс Шеннона для території Терпіннівської громади становить 1,13, що є досить низьким рівнем.

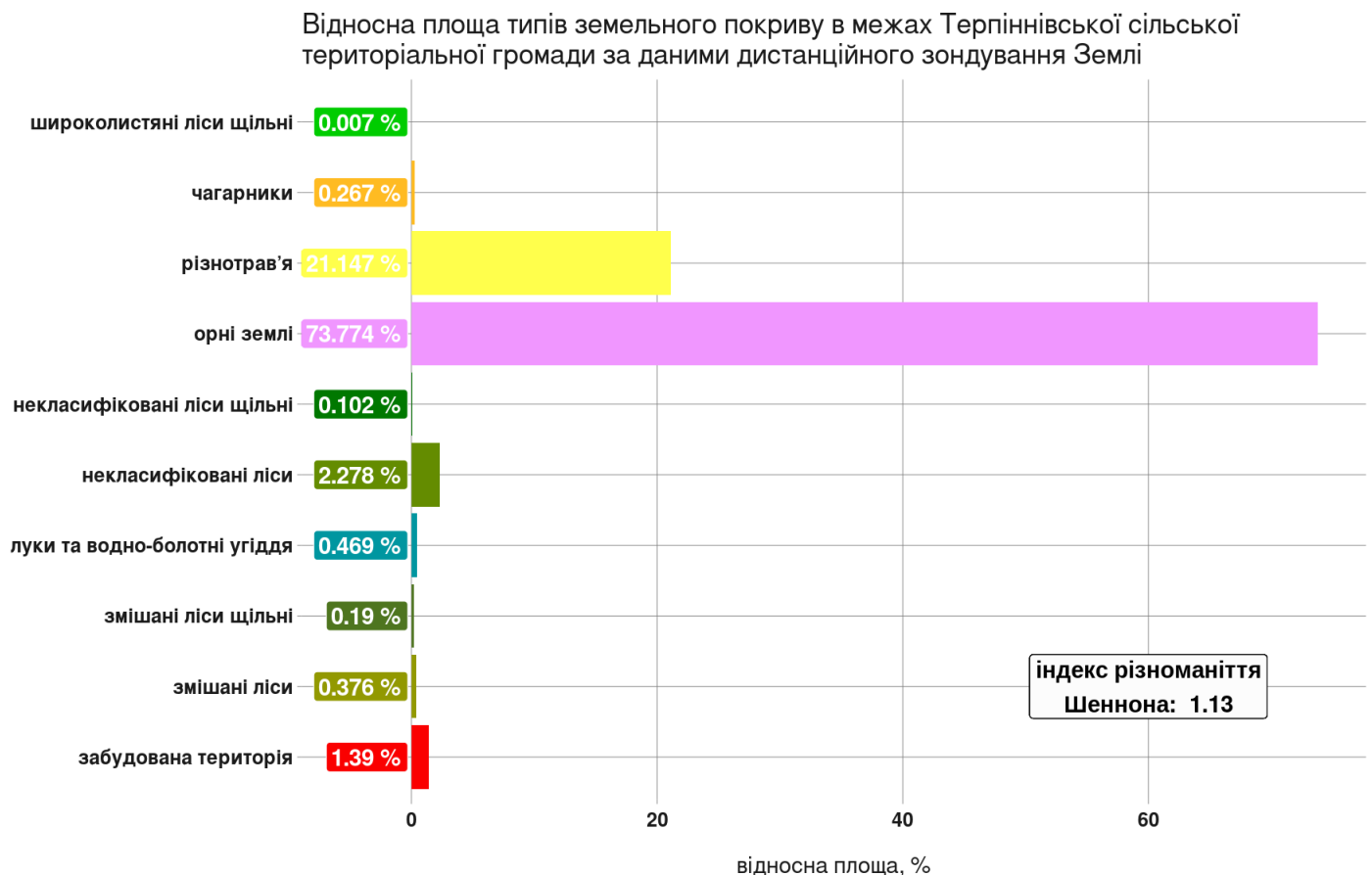


Схема класифікації земельного покриву - згідно FAO UN
Вихідні дані:
1) Copernicus Global Land Service;
2) Міністерство розвитку громад та територій України

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Екосистемні послуги

Екосистемні послуги є суспільними благами, які формуються прямо або опосередковано завдяки екосистемі. Виділяють чотири основні групи екосистемних послуг: забезпечувальні (продукція екосистем: продовольство, вода, деревина); регулюючі (формування клімату, очищення води та); культурні (задоволення естетичних, культурних потреб); підтримуючі (формування ґрунту, базові біогеохімічні процеси). Одним із найвагоміших компонентів з точки зору формування екосистемних послуг є лісові угіддя. В Терпіннівській громаді площі офіційно облікованих лісів дуже незначні (67,1 га), проте площ, які за створенням екосистемних послуг є близькими до лісів – близько тисячі га.

Виходячи із структури та середньої оцінки екосистемних послуг у Запорізькій області, завдяки лісовим ресурсам (лісам та лісовкритим площам) на території Терпіннівської громади формуються екопослуги на 283 тис. дол. США за світовими цінами, або приблизно на 61 тис. грн за внутрішніми цінами з врахуванням відносної купівельної спроможності. Приблизно третину від загальної вартості цих екосистемних послуг становить ефект для регуляції клімату, ще третина – ефекти з переробки відходів, 19% – виробництво харчової продукції і 14% – рекреація.

Вартісна оцінка екосистемних послуг характеризує суспільну цінність екологічних ресурсів та їх внесок у підтримку та функціонування різних природних, економічних, соціальних систем. Дбайливе та раціональне ставлення до екосистемних ресурсів, ефективне їх використання сприятиме підвищенню рівня добробуту та поліпшенню якості життя населення громади.



Демографія

Демографічний потенціал є одним з визначальних для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку громади. Чисельність населення, природний та міграційних рух, статево-вікова структура та якісні показники трудових ресурсів формують основу економічної стабільності і дозволяють прогнозувати напрями подальшого розвитку.

Розселення. Із загальної кількості населення Терпіннівської громади, що на 01.01.2021р. складає 10101 осіб, 48% проживає в центральній садибі – селі Терпіння.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Демографічні показники у розрізі поселень Терпіннівської громади

Населений пункт	Чисельність населення, осіб		Скорочення населення, 2014 - 2021рр., %	К-т демографічного навантаження, ‰	Потенціал нарощення людності, %
	2014р.	2021р.			
с. Терпіння – центр громади	4754	4856	2,15	0,697	12,09
селище Зарічне	467	463	-0,86	0,773	8,11
с. Лугове - не зняте з обліку	22	-	-100,00	-	-
с. Північне	209	204	-2,39	0,500	12,75
с. Спаське	769	790	2,73	0,703	19,37
с. Федорівка	317	311	-1,89	1,488	1,61
Промінівський старостинський округ					
с. Промінь	396	377	-4,80	0,654	17,24
с. Берегове	58	58	0,00	0,450	8,62
с. Відрадне	88	76	-13,64	0,767	30,26
с. Волошкове	5	5	0,00	0,667	0,00
с. Привільне	87	86	-1,15	1,048	17,44
с. Українське	92	84	-8,70	0,867	26,19
с. Широкий Лан	258	233	-9,69	0,664	20,17
с. Ясне	470	422	-10,21	0,709	17,06
Світлодолинський старостинський округ					
с. Світлодолинське	558	540	-3,23	0,856	21,48
с. Кам'янське	274	248	-9,49	0,851	20,56
с. Орлове	1047	982	-6,21	0,815	17,82
с. Прилуківка	182	182	0,00	0,701	24,73
с. Травневе	196	184	-6,12	0,786	27,17
РАЗОМ	10249	10101	-1,44	0,733	14,82

До об'єднання у підпорядкуванні Терпіннівської сільської ради знаходилося 6 населених пунктів, з населенням більше ніж 6,5 тис. осіб. Відповідно чисельність населення, що компактно проживає навколо центру становить 66%. У розрізі окремих поселень розподіл проживаючих є вкрай нерівномірним. Із 19 сіл, що об'єднані у громаду в 6 населених пунктах кількість населення менша за 100 осіб; у 9 селах – в межах 100-500 осіб; в решті – до 1000 осіб. Щільність населення у громаді становить 24,9 осіб на 1 км², що значно менше за показники як Запорізької області, так і України¹. Разом з цим така ситуація типова для всіх сільських громад Запорізької області, щільність населення в яких у середньому становить 19,5 осіб на 1 км².

¹ Довідково: щільність населення Запорізької області становить 61,8 осіб на 1 км², України – 68,8 осіб на 1 км².

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Загальна низька щільність населення у поєднанні з концентрованим проживанням навколо центру громади свідчить про знелюднення решти території. Істотне скорочення людей у селах Промінівського старостинського округу загрожує існуванню самих населених пунктів і, відповідно, може призвести до втрати контролю над територією. Низька щільність населення в окремих селах (розосередженість по території), з одного боку, ускладнює комунікацію між людьми, роботу в спільних проектах, забезпечення населення різними видами послуг, з іншого, збільшує потенціал природних ресурсів на душу населення.

Природний рух і міграція. За період 2001-2021рр. населення на територіях, які зараз включені до Терпіннівської громади скоротилося на 18,9%², при цьому за останні сім років 2014-2021р. – на 1,44%. Уповільнення депопуляційних процесів відбувається за рахунок міграційного приросту. За період 2018-2020 рр. населення громади щорічно збільшувалося за рахунок позитивного сальдо міграційного руху: 2018р. +237 осіб, 2019р. + 163 ос., 2020р. + 91ос. Кількість прибулих у громаду компенсувала природне скорочення населення. Як і у більшості громад різниця між кількістю народжених і кількістю померлих має від'ємне значення, а індекс життєвості далекий від 1 (рис.).



Приведені для порівняння показники індексу у Запорізькій області та Україні гірші, але і у Терпіннівській громаді вони не забезпечують навіть простого відтворення населення.

Міграційний приріст населення за цілеспрямованої політики в громаді може позитивно впливати на економічний розвиток. Зміна соціальної і вікової структури населення, привнесення нового досвіду, потенційні можливості для активізації підприємництва можуть стати тригером для відродження територій Терпіннівської громади.

Статеві-вікова структура населення. Вікова структура населення громади є подібною до загальноукраїнської. Питома вага населення у працездатному віці 16-60 років на 01.01.2021 р.

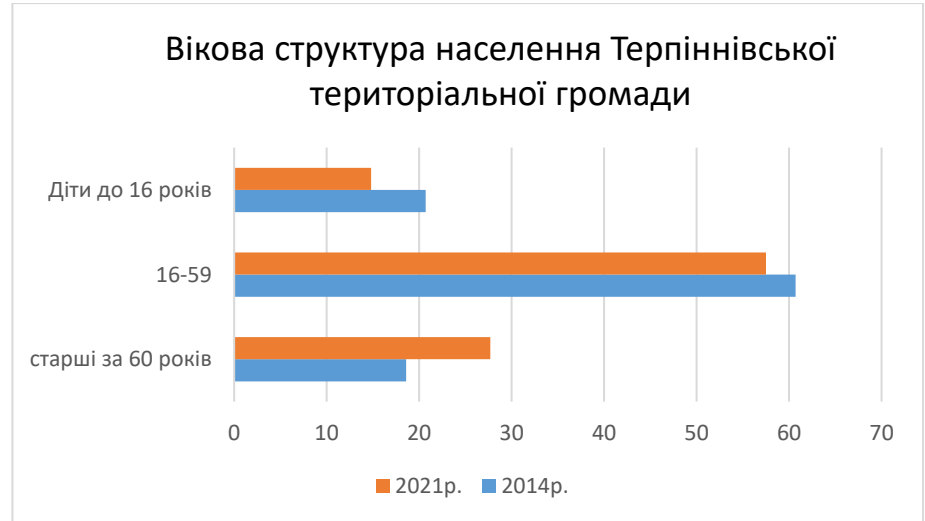
² Портал спроможності громад.

https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=47f24b79311f44e2863eabe27ccbdc81&fbclid=IwAR3NdmVaXZD_ojyJnqt41UF01jJ5eOuNZLfJALashZLhfl2mg8w5cdv0ohk#

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

становить 58%. При цьому основною загрозою, що у середньостроковій перспективі впливатиме на демографічну ситуацію в громаді є співвідношення кількості осіб старшого віку (пенсіонерів) і дітей. В громаді кількість осіб старшого віку (пенсіонерів) в 1,9 раза перевищує кількість дітей до 16 років.

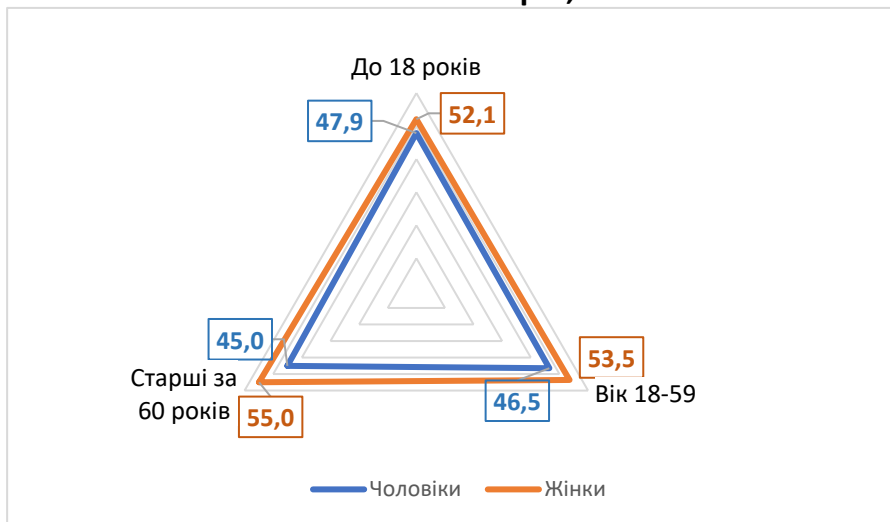
Протягом періоду 2014-2021рр. вікова структура населення змінювалася за регресивним типом, для якого характерним є зменшення частки дітей і молоді за одночасного збільшення кількості літніх людей (рис.).



Зміни у віковій структурі населення свідчать про триваючий, доволі інтенсивний процес старіння населення, обмеження потенціалу для його відтворення за рахунок природного приросту.

Структура населення Терпіннівської громади за гендерною ознакою включає 46,3% чоловіків і 53,7% жінок. У всіх вікових категоріях зберігається аналогічна відмінність у кількості осіб різної статі. Найменше чоловіків у віковій категорії 60+ (рис.).

Розподіл населення за гендерною ознакою в розрізі вікових категорій, %



Їх частка становить 45% проти 55% жіночої статі. Питома вага чоловіків у населенні громади не тільки кількісно менша, а й має нижчий життєвий потенціал, оскільки очікувана тривалість життя жінок на 18 % вище ніж чоловіків³. Така ситуація притаманна всій Україні і серед людей поважного віку переважають жінки.

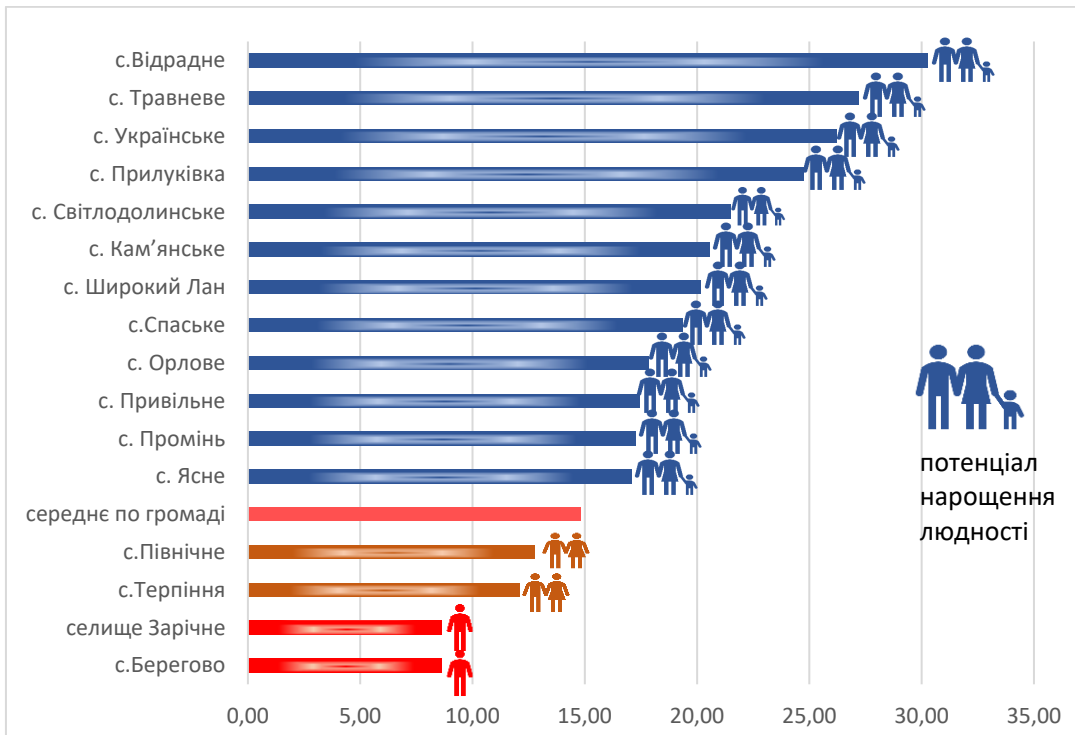
³ Середня очікувана тривалість життя при народженні в Україні становить 71,4 роки, у тому числі чоловіків – 66,2, жінок – 75,8, тобто тривалість життя жінок на 10 років більша ніж у чоловіків.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Потенціал нарощення людності (ПНЛ) - відношення кількості дітей і молоді до всього населення в громаді. За даним показником відмічається значна варіація у розрізі населених пунктів.

В селах Волошкове та Лугове немає дітей до 16 років, у с. Федорівка кількість дітей надзвичайно мала, тому на даний час в цих населених пунктах потенціал нарощення людності нульовий. В середньому по інших селах потенціал нарощення людності становить 14,82%. Найвищі потенційні можливості нарощення людності відмічаються в селах Відрадне (30,3%), Травневе (27,2%), Українське (26,2%) та Прилуківка (24,7%). Також вищими за середні є показники сіл Світлодолинське (21,5%), Кам'янське (20,6%), Широкий Лан (20,2%) та Спаське (19,4%). При цьому в селах Відрадне та Українське загальна чисельність населення менша 100 осіб і темпи скорочення протягом останніх років 7 становили 13,76% і 8,7% відповідно, тому навіть з високим потенціалом нарощення людності суттєво збільшити чисельність за рахунок природного приросту досить складне завдання. У центрі територіальної громади с.Терпіння, де обліковується найбільша чисельність населення, потенціал нарощення людності на 2 в.п. менший за усереднений показник по громаді і становить 12,1%.

Потенціал нарощення людності у розрізі населених пунктів громади, 2021р.



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Для збереження збалансованого розселення на території громади слід проводити таку політику локального розвитку, яка буде стимулювати збереження людності сільських населених пунктів. Це важливо і з огляду на існуючі тенденції міграційних процесів в громаді.

Коефіцієнт демографічного навантаження (КДН) як співвідношення між кількістю дітей та осіб старшого віку і населення працездатного віку свідчить, що у середньому на кожну 1000 працездатного населення припадає 257 дітей віком до 16 років і 476 пенсіонерів, а в цілому демографічне навантаження дітьми і пенсіонерами в розрахунку на кожну 1000 працездатного населення Терпіннівської громади на 01.01.2021р. в середньому становить 733 особи. Такий показник перевищує середньоукраїнський⁴, що ускладнює можливості розвитку та вимагає розробки спеціальних соціально-економічних заходів для значної кількості непрацездатного населення.

Сучасна демографічна ситуація в громаді відповідає загальноукраїнським тенденціям. Низький рівень народжуваності зі значно вищим рівнем смертності, малочисельність дітей і, відповідно, низький потенціал нарощення людності, деструктивна вікова структура, яка унеможлиблює відтворення трудових ресурсів, демографічне навантаження, показник якого перевищує середньоукраїнські значення. Села Промінівського старостинського округу перш за все потребують запровадження неординарних рішень для збільшення чисельності населення. За рахунок міграційного приросту населення протягом останніх років вдалося зупинити депопуляцію на території громади. За період 2018-2020рр. чисельність населення збільшилася на 5% при збереженні від'ємного сальдо природного руху. За виважених заходів і дій в громаді, спрямованих на збереження людності у кожному населеному пункті демографічний потенціал сприятиме, а не обмежуватиме розвиток громади.



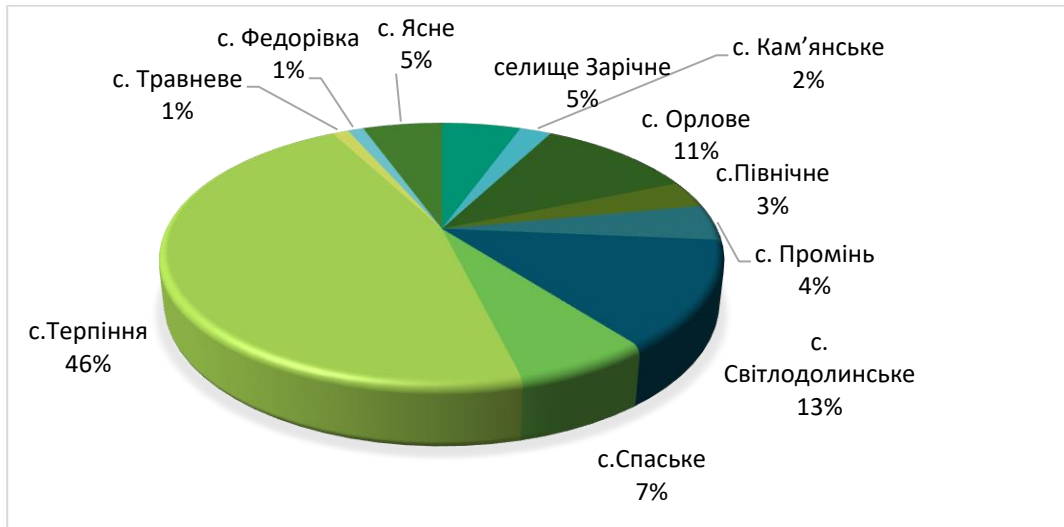
Структура місцевої економіки

На території Терпіннівської сільської територіальної громади зареєстровано більше ніж 90 юридичних осіб, з яких 46 % в адміністративному центрі громади – с.Терпіння.

⁴ Довідково: середній показник демографічного навантаження в Україні становить 682 особи – 271 дітьми до 16 років і 411 особами старшими за 60 років.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Розподіл зареєстрованих організацій (юридичних осіб) за населеними пунктами Терпіннівської ТГ



Серед зареєстрованих юридичних осіб найбільшу частку становлять комунальні організації (20%), фермерські господарства (20%), товариства з обмеженою відповідальністю (14%).

Структура юридичних осіб, зареєстрованих в Терпіннівській СТГ за організаційно-правовою формою

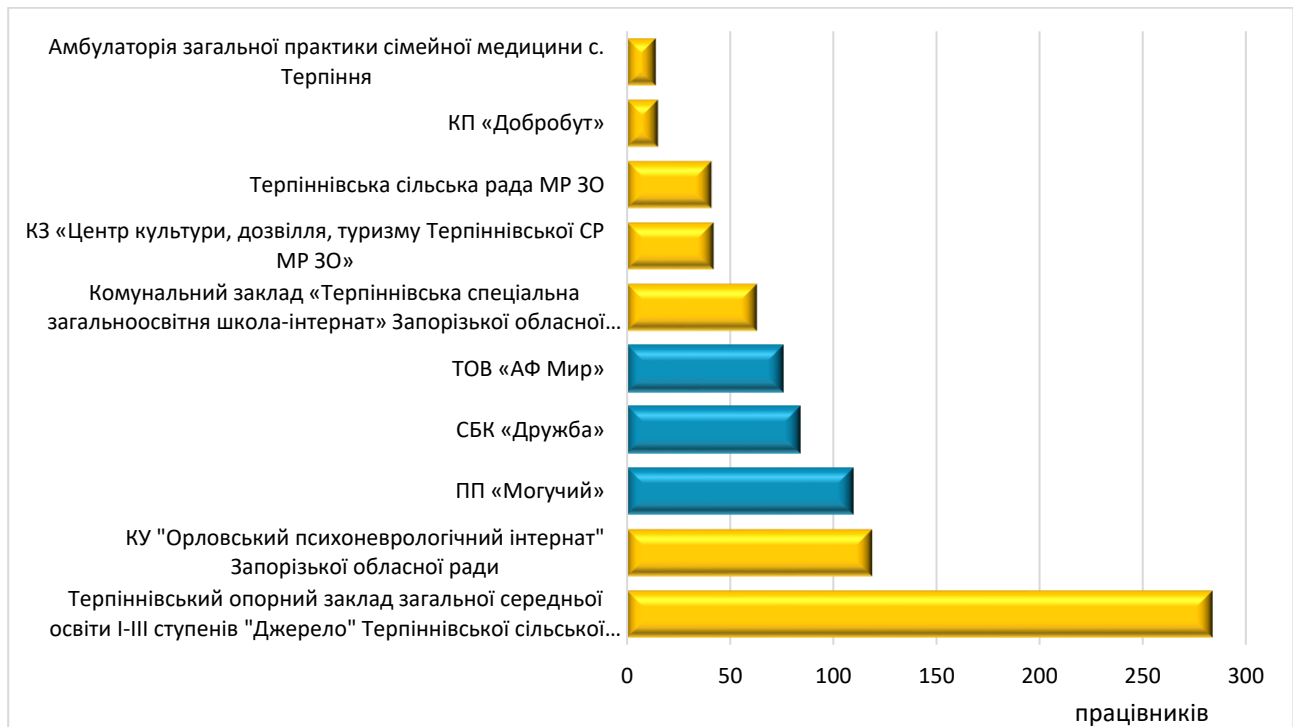


СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Поширеними напрямками діяльності юридичних осіб є торгівля (оптова та роздрібна), сільськогосподарське виробництво.

Підприємствами, які забезпечують умови для працевлаштування у громаді є переважно підприємства «бюджетної» сфери: навчальні заклади, комунальне підприємство та заклади, заклади охорони здоров'я та сама сільська рада. Серед підприємств виробничої сфери, які наповняють дохідну частину бюджету та забезпечують робочими місцями – ПП «Могучий», СБК «Дружба», ТОВ «АФ Мир».

Найбільші роботодавці Терпіннівської громади

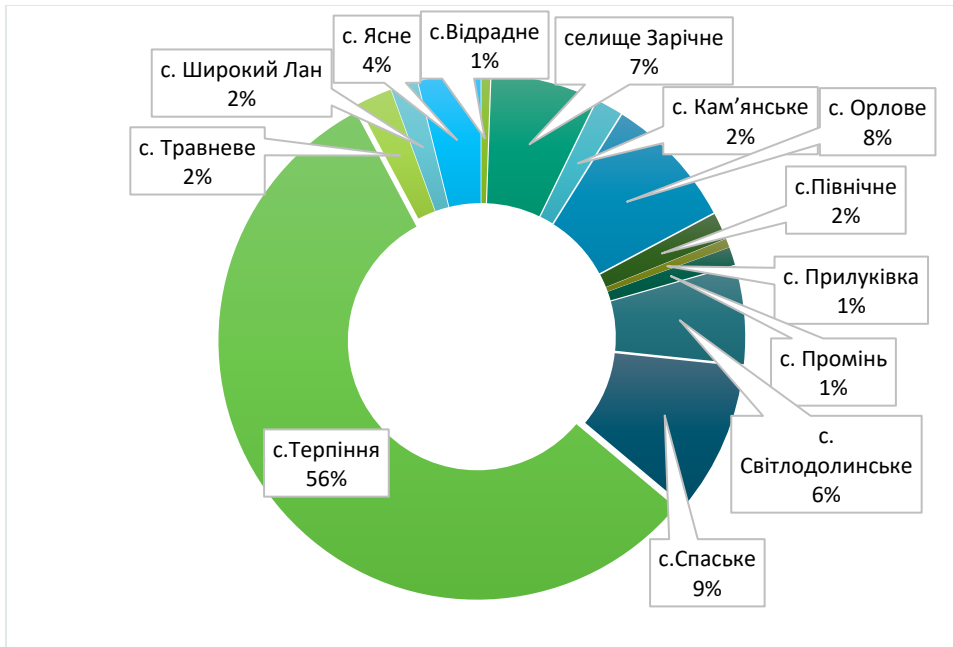


Разом з офіційним працевлаштуванням є можливості самозайнятості для населення, зокрема започаткування власної справи та реєстрації як фізичної особи підприємця. В Терпіннівській громаді зареєстровано 180 фізичних осіб-підприємців, 56 % з яких – в самому адміністративному центрі, с. Терпіння.

Фізичні особи підприємці, які здійснюють свою діяльність в Терпіннівській ТГ

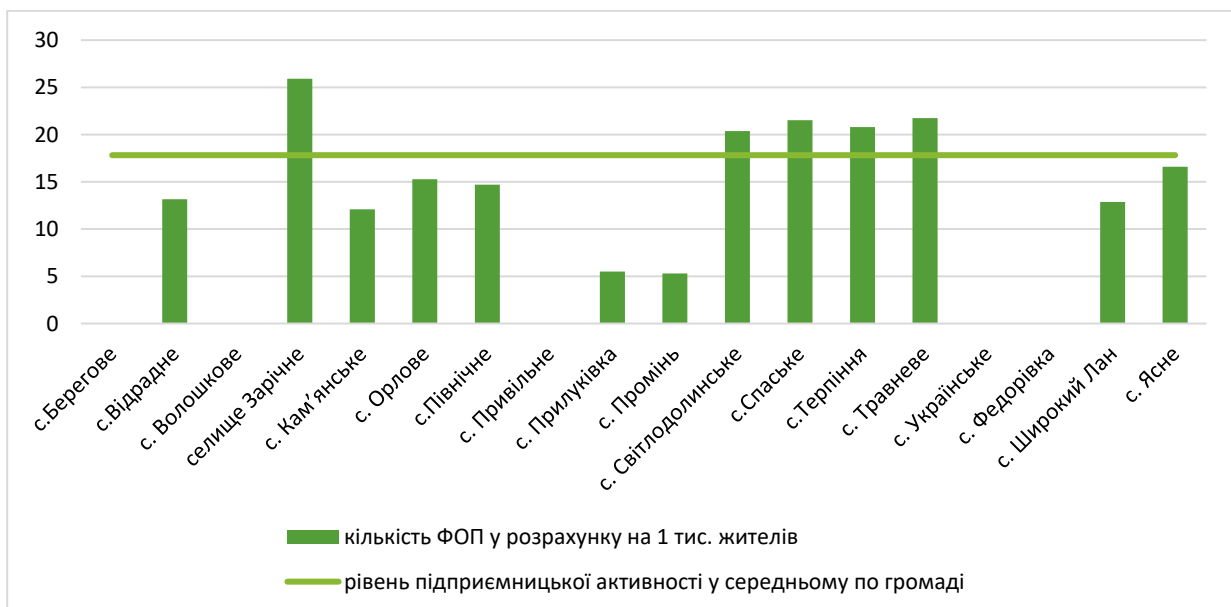
Основні напрями діяльності ФОПів – торгівля (оптова та роздрібна), сільське господарство, послуги станцій техобслуговування, готельний та ресторанний бізнес, перукарські послуги тощо.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД



Визначення рівня підприємницької активності як кількості створених ФОПів у розрахунку на 1 тис. населення свідчить, що в середньому по громаді зареєстровано 18 ФОПів на 1 тис. жителів. В селищі Зарічне, селах Травневе, Спаське, Терпіння, Світлодолинське рівень підприємницької активності вищий, ніж в середньому по громаді.

Рівень підприємницької активності жителів



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Економіка Терпіннівської громади має переважно аграрне спрямування. Перспективним напрямом місцевого економічного розвитку є сприяння кооперативним процесам, які суттєво підвищують продуктивність малих виробників та їх прибутковість та, як наслідок, – збільшення надходжень до бюджету.



Сільське господарство і сільські території

Просторовою базою для здійснення сільськогосподарської діяльності є земля. За даними Терпіннівської сільської ради виробництвом сільськогосподарської продукції займаються 37 агропідприємств, які використовують для основної діяльності 17 тис га угідь.

Найбільша кількість сільськогосподарських підприємств (62 %) мають розміри 100-500 га. В їхньому обробітку – 33 % сільськогосподарських угідь. Це переважно фермерські та малі приватні підприємства, які не створюють велику кількість робочих місць.

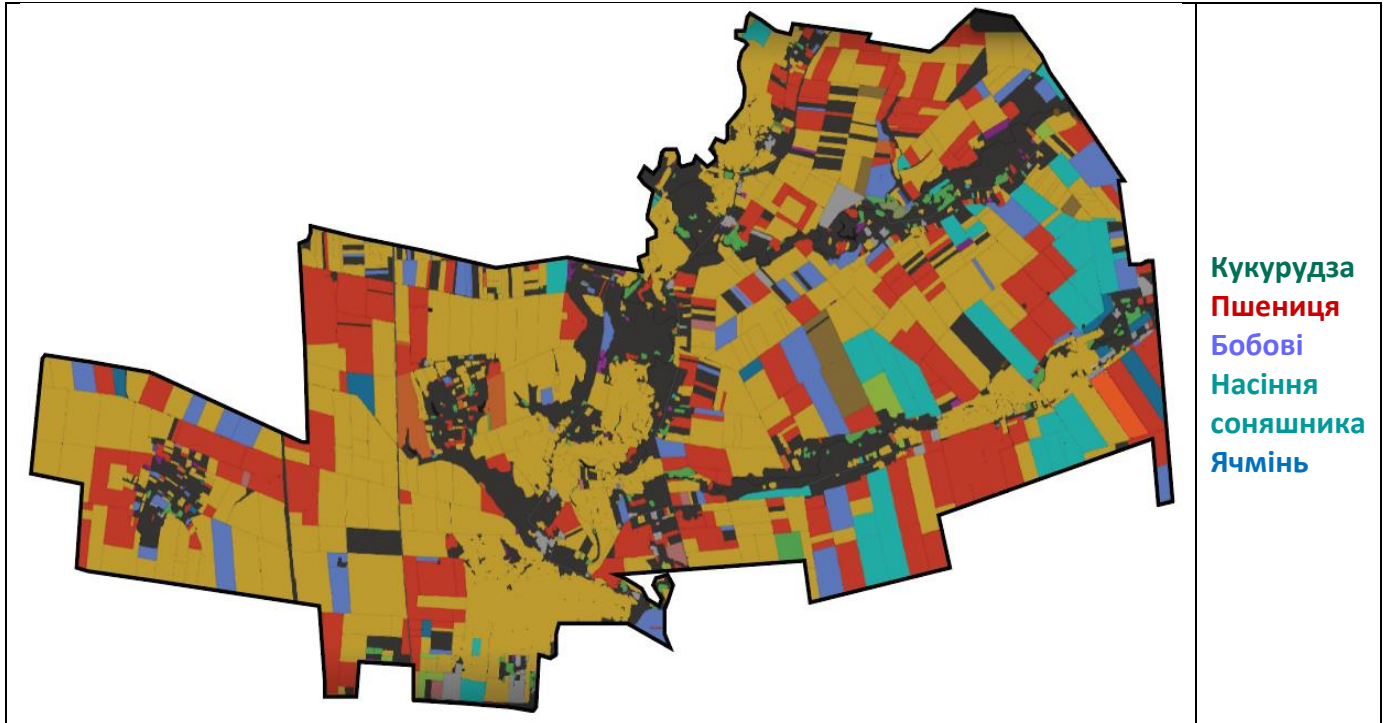
Більше половини активного земельного банку (59%) перебуває у використанні трьох агропідприємств, які мають в обробітку понад 2000 га земель. Дана група підприємств виступає найбільшими роботодавцями громади.

Основні агровиробники Терпіннівської громади

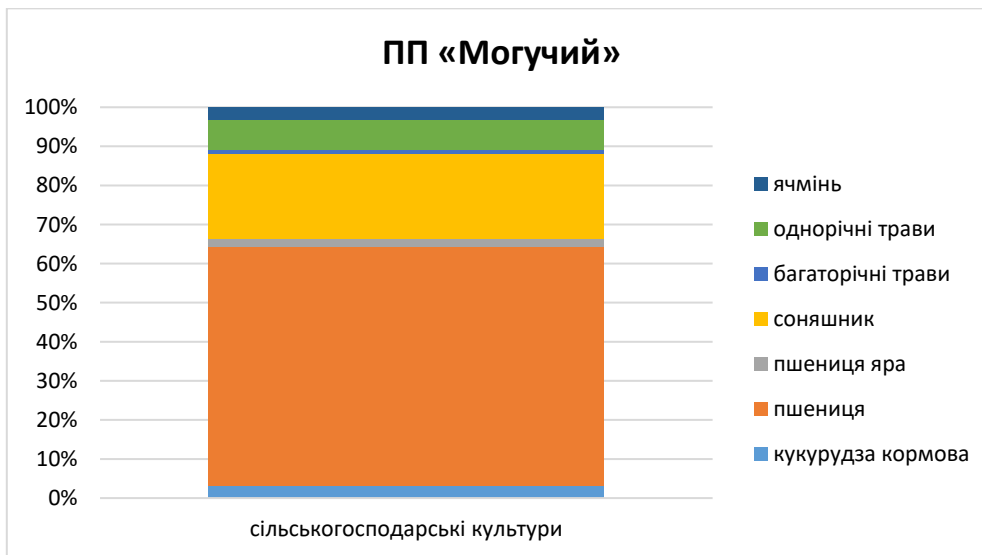
Групи підприємств	Кількість підприємств	Частка в загальній кількості підприємств, %	Земельний банк, га	Частка в загальній площі землі в обробітку, %
більше 2000 га	3	8	10146	59
1000-2000 га	0	0	0	0
500-1000 га	2	5	1036	6
100-500 га	23	62	5660	33
50-100 га	4	11	261	2
10-50 га	5	14	193	1
до 10 га	0	0	0	0

На полях громади, як і загалом у Запорізькій області, вирощують переважно кукурудзу, пшеницю, бобові, насіння соняшнику.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД



Приватне підприємство «Могучий» - засноване у 2000 р. Основні напрями діяльності - зернові, зернобобові, олійні; скотарство молочне, скотарство м'ясне. Має статус племінного підприємства з розведення великої рогатої худоби червоної степової породи . Земельний банк – 6000 га (78 % яких – на території Терпіннівської громади).



Зареєстроване на території Терпіннівської громади (с.Ясне). Власники: Кишко Микола Леонтійович (66,67%), Кишко Михайло Миколайович (16,67%), Козакова Любов Володимирівна (16,67%), Україна.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

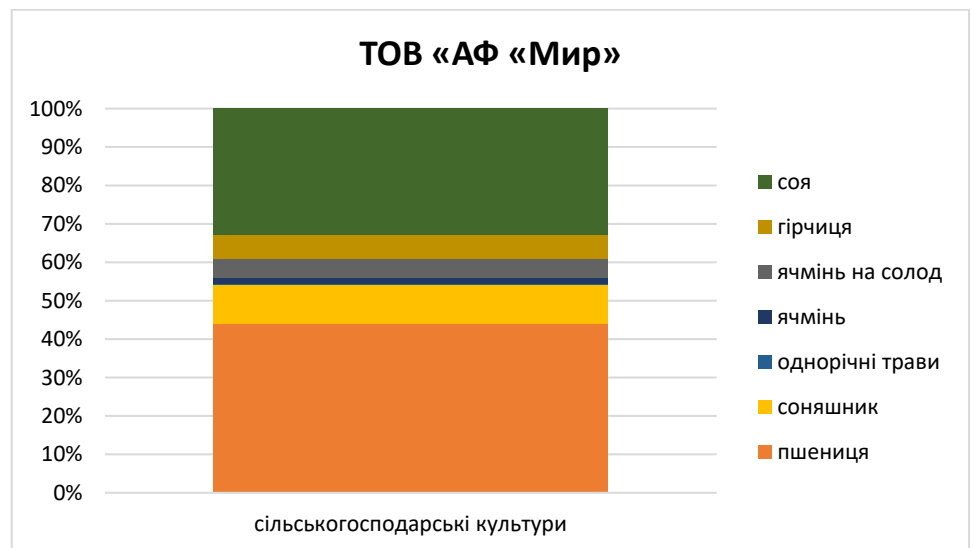
Сільськогосподарський багатофункціональний кооператив «Дружба» - заснований у 2000 р., зареєстрований на території Терпіннівської ТГ. Основний вид діяльності - вирощування зернових, бобових культур і насіння олійних культур.

Власники: Масалабов Василь Миколайович (36,59%), Масалабов Олександр Васильович (24,39%), Сушко Олександр Анатолійович (21,95%), Юрченко Наталія Геннадіївна (17,07%), Україна.



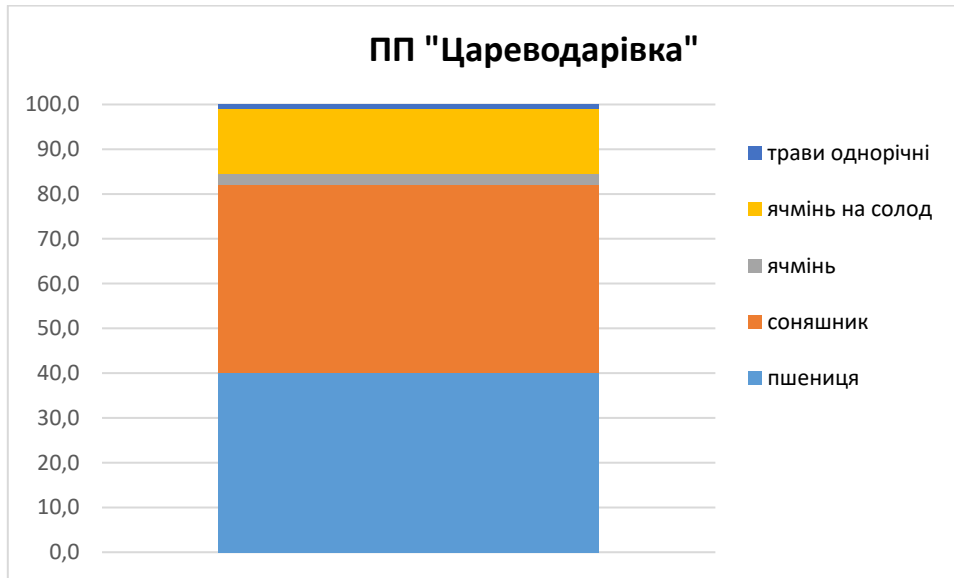
Товариство з обмеженою відповідальністю «Агрофірма «Мир» - засноване у 2000 р. Власники: Руденький Василь Іванович (17,22%), Репешко Віталій Анатолійович (14,64%), Любишко Сергій Васильович (12,02%), Любишко Євген Борисович (11,21%), Кривошеев Володимир Іванович (10,4%), Власов Віктор Анатолійович (9,07%), Подзолкова Наталія Ярославівна (9,04%), Компанець Сергій В'ячеславович (8,42%), Коссе Іван Іванович (7,98%).

Зареєстроване у Терпіннівській громаді. В обробітку 2087 га орної землі. Займається вирощуванням зернових (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, відгодівлею ВРХ.



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Приватне підприємство «Цареводарівка» - засноване у 2000 р., спеціалізується на вирощуванні зернових культур, бобових культур, насіння олійних культур.



Земельний банк – 3,8 тис га, з них – 12% на території Терпіннівської ТГ. Власники: Желев Сергій Семенович (50%), Желева Людмила Борисівна (50%), Україна.

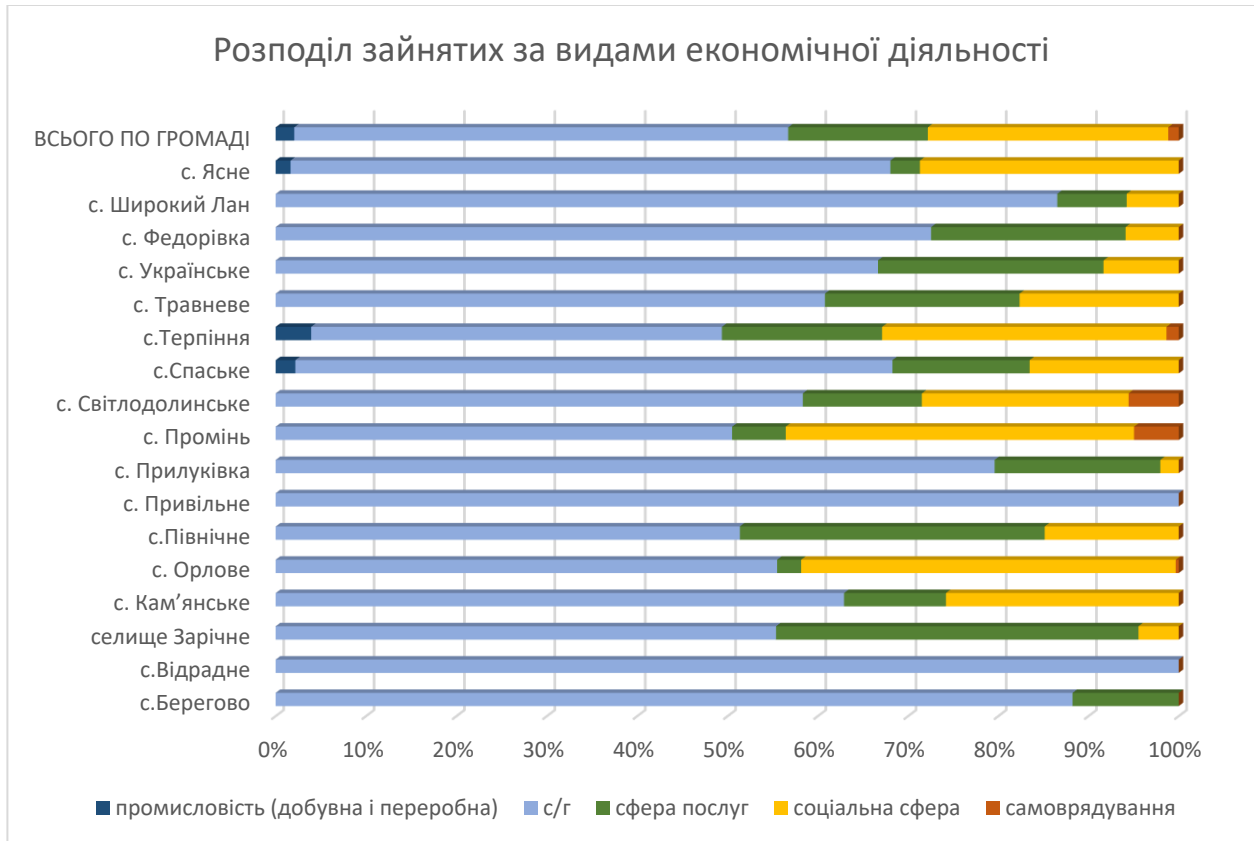
Аграрний сектор має визначальний вплив на економіку Терпіннівської громади. Агробізнес є основними бюджетоутворюючими підприємствами та найбільшими працедавцями.

Кон'юнктура місцевого ринку праці

Основними проблемами ринку праці Терпіннівської громади є: монофункціональність економіки, гендерний дисбаланс, значна частина неформально зайнятого населення, активна трудова міграція.

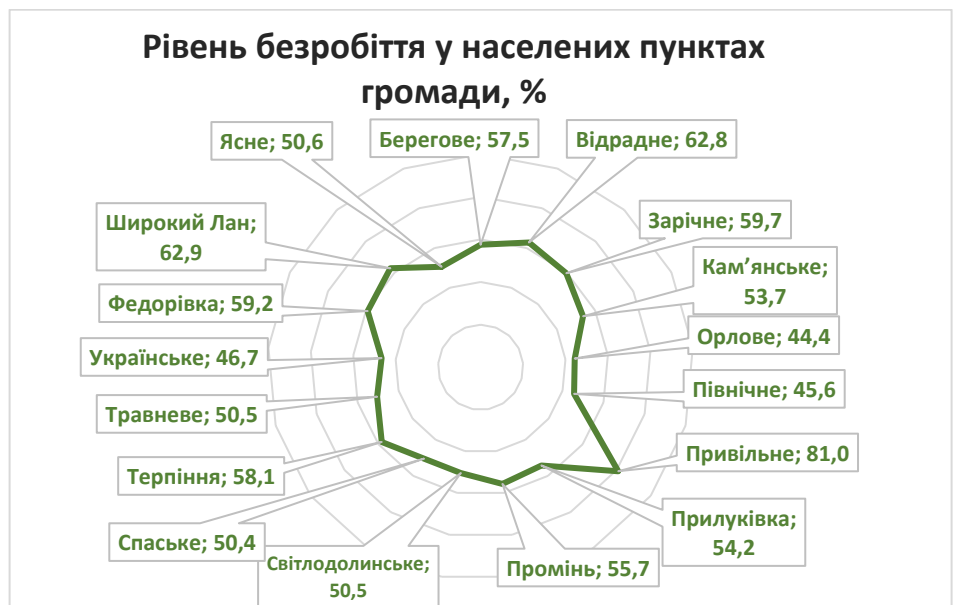
Структура зайнятості. Загальна структура зайнятості населення Терпіннівської територіальної громади демонструє монофункціональність економіки, значно залежної від сільського господарства. У переважній більшості населених пунктів сільськогосподарською зайнятістю охоплено понад 50% працюючого населення: від 45% у с. Терпіння до 80% у с. Прилукивка, с. Широкий Лан та інших.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД



У інших галузях місцевої економіки розподіл зайнятих такий: у соціальній сфері (27%), сфері послуг (15%), у самоврядуванні (2%) та промисловості (2%).

Безробіття. Кількість безробітних у громаді нараховує 3217 осіб, а рівень безробіття становить 55%. Варіація показника безробіття коливається від 44,4% в с.Орлове до 81% у с.Привільне. (рис.). Найвищий рівень безробіття у селах Промінівського старостинського округу.



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

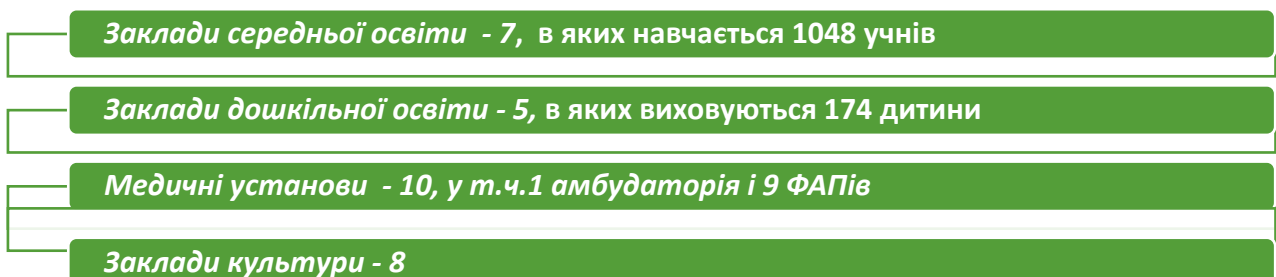
Статус зайнятості. Розподіл за статусом зайнятості на офіційному ринку праці свідчить що 78% працюючих – наймані працівники, 21% - забезпечують себе роботою самостійно і 1% - роботодавці. Особисті селянські господарства, кількість яких на території громади становить більш ніж 3,5 тисячі, забезпечують зайнятість для більшості безробітного населення громади. Таке працевлаштування носить неформальний характер і супроводжується низкою ризиків, зокрема повною відсутністю соціальних гарантій, тобто позбавленням працівників багатьох соціальних прав, передбачених законодавством України. Робота неформально зайнятих працівників не зараховується до трудового стажу, не враховується при пенсійних нарахуваннях; відсутня можливість отримання допомоги з тимчасової непрацездатності; оплачуваної відпустки; доплати за роботу у наднормовий час, святкові і вихідні дні та інші. Крім іншого, зайнятість без оформлення є прихованим безробіттям. Таким чином, забезпечуючи розв'язання поточних проблем, отримуючи доходи від ведення особистого селянського господарства, неформально зайняті залишаються економічно і соціально незахищеними та відстороненими від державної підтримки, зокрема на аграрну діяльність.

Гендерний дисбаланс проявляється у різних сферах економічної діяльності і чітко свідчить про переважання жіночої статі на місцевому ринку праці. В освіті працюють переважно жінки – 77%, серед підприємців, керівників підприємств та ФОПів більшу половину становлять жінки (58%), у депутатському корпусі жінок більше на 20%, а в органах самоврядування чисельність працюючих жінок втричі переважає чоловіків. Більша кількість чоловіків відмічена тільки серед очільників домогосподарств, гендерне співвідношення становить 56% чоловіків / 44% жінок. Обмеженість сільського ринку праці спричиняє працевлаштування мешканців громади поза межами своїх населених пунктів. Дві третини трудових мігрантів, тобто тих хто працює поза межами громади, становлять чоловіки.

Соціальна сфера

Соціальна сфера громади представлена мережею освітніх, культурних та медичних закладів, які розташовані в селах громади.

Соціальна інфраструктура



СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Освітні потреби населення задовольняють 1 опорний заклад середньої освіти (с. Терпіння) та 6 філій-закладів загальної середньої освіти, в яких навчається 1048 учнів, з п'ятьма дошкільними підрозділами, де виховується 174 дошкільнят.

Медичне обслуговування населення здійснюється в амбулаторії загальної практики сімейної медицини (с.Терпіння), фельдшерсько-акушерському пункті с. Ясне та 8 фельдшерських пунктах у селах Федорівка, Кам'янське, Орлове, Північне, Прилуківка, Промінь, Спаське і селищі Зарічному. На території громади діє КУ "Орловський психоневрологічний інтернат" Запорізької обласної ради та школа-інтернат для дітей Запорізької ОДА (с.Терпіння). Декларації з сімейними лікарями уклали майже 100% населення.

Для забезпечення **культурно-освітніх потреб** жителів у громаді функціонує КЗ «Центр культури, дозвілля, туризму» (с.Терпіння), який має філії у селах: Ясне, Спаське, Травневе, Орлове, Федорівка, Промінь та селищі Зарічне.



Структура бюджету

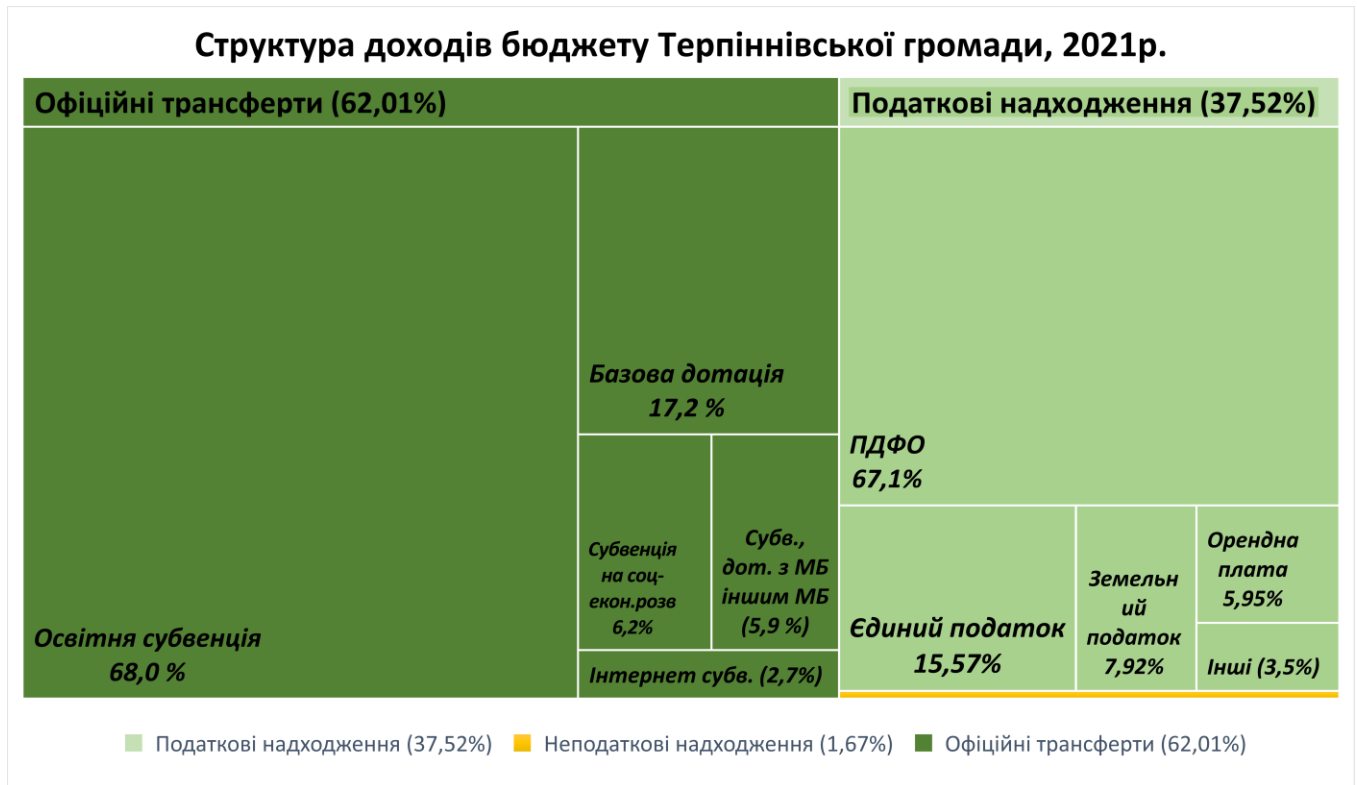
Місцевий бюджет є відображенням взаємодії та взаємозалежності всіх сфер життєдіяльності громади, оскільки він залежить від цих процесів і одночасно впливає на них. Бюджет Терпіннівської громади тяжіє до споживчого; трансферти, які надходять з національного рівня покривають потреби переданих повноважень. Маючи обмежені власні ресурси громада практично не має можливостей вкладати кошти у її довгостроковий розвиток.

Структура надходжень. За плановими показниками 2021 р. загальний обсяг надходжень до бюджету Терпіннівської територіальної громади становить 78 426,15 тис. грн. Більше половини доходів (62,01%) формується за рахунок трансфертних надходжень.

Трансферти мають цільове призначення: фінансування переданих повноважень у сфері освіти, реалізацію заходів, спрямованих на підвищення доступності широкосмугового доступу до Інтернету в сільській місцевості, здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій. Найбільшу частку трансфертів становить освітня субвенція. Її сума становить 33,0 млн грн, що складає 68,0% загальної суми трансфертних надходжень. Вагомим інструментом підвищення фіскальної спроможності місцевого бюджету є базова дотація, що надається з державного бюджету місцевим для горизонтального вирівнювання податкової спроможності територій. Її сума у 2021 р. становитиме 8,4 млн грн. Отримання дотації, сума

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

якої складає майже 10,5% зведеного бюджету, свідчить про потребу Терпіннівської громади у фінансовій підтримці для забезпечення населення послугами на рівні не нижчому за середньоукраїнський. З одного боку, така підтримка держави покращує фінансовий стан громади, з іншого - консервує патерналізм та очікування місцевих органів влади на отримання допомоги від бюджетів вищого рівня.



Серед податкових надходжень, частка яких у зведеному бюджеті становить 37,52%, найбільша сума акумулюється за рахунок податку з доходів фізичних осіб, який становить 19,8 млн грн. Другим за важливістю для місцевого бюджету є єдиний податок, 66% якого надходить від сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %. Загалом від сільськогосподарської діяльності на території громади у бюджет надходить майже третина податкових надходжень (плата за землю, ЄП від с/г виробників, ПДФО від здачі земель в оренду). Такі показники свідчать, що основними бюджетоутворюючими сферами у Терпіннівській громаді є сільське господарство і бюджетна сфера. Суттєво підвищити податкові надходження за рахунок цих сфер мало ймовірно. Наповнення бюджету місцевими податками можливо за рахунок активізації економічної діяльності, збільшення кількості суб'єктів господарювання та більш ефективного використання комунального майна.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

У громаді створений Цільовий фонд, з річними надходженнями (2021р.) у сумі 13,6 тис.грн. У подальшому наповнення фонду може стати додатковим джерелом фінансування соціальної сфери, закладів освіти, культури, медицини, спорту, громадських організацій, розвитку інфраструктури і благоустрою громади тощо. Також додаткові кошти фонду можна спрямовувати на підтримку економічних ініціатив, завдяки яким в подальшому зростатимуть доходи громади і забезпечуватиметься фінансова самостійність.

Структура витрат. У структурі витрат переважає фінансування освітньої сфери (73,02 %). Обсяги субвенцій з бюджетів вищих рівнів не покривають потребу освітніх закладів і фінансування переданих повноважень здійснюється, у тому числі, за рахунок бюджету територіальної громади.

Решта видатків покривають потребу органів місцевого самоврядування (14,0%), спрямовуються на економічну діяльність (5,7%), духовний і фізичний розвиток (5,4%), житлово-комунальне господарство (1,2%). Інші сфери фінансуються в межах 1% зведеного бюджету.



Оцінка видатків бюджету в розрізі розподілу фінансування споживчих та капітальних витрат свідчить, що 95% спрямовуються на споживчі потреби, і лише 5% запланованих у 2021р. коштів будуть витрачені на придбання обладнання і предметів довгострокового користування та капітальний ремонт і реконструкцію об'єктів. Зважаючи, що проплати за статтю «капітальні видатки» пов'язані з проведенням тендерів, закупівельних процедур, які зазвичай тривалі у часі і вимагають потужної підготовчої роботи, відтермінування дій може призвести до невикористання коштів протягом бюджетного періоду та втрати можливостей виконання запланованих проектів.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Потенціал бюджетування для покращення фінансової спроможності громади. Планування, проміжний моніторинг, поетапна оцінка виконання показників бюджету, врахування досвіду інших громад сприяє підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів. Групування інформації за блоками «фінансова спроможність бюджету», «операційні витрати (навантаженість бюджету)», «довгостроковий розвиток» дає можливість оцінити поточну фінансово-економічну діяльність.

Структура виконання бюджету Терпіннівської територіальної громади

Показники		Терпіннівська громада	Середнє по громадам, аналогічним за чисельністю населення	Україна
Фінансова спроможність бюджету	Доходи загального фонду без трансфертів на 1 людину (грн)	1755,5	2424,2	5378,5
	Видатки загального фонду на 1 людину (грн)	4492,5	4637,6	6107,4
	Рівень дотаційності бюджету (%)	22,23	17,1	*
Операційні витрати (навантаженість бюджету)	Видатки на утримання апарату управління в розрахунку на 1 людину (грн)	693,1	834,6	643,1
	Співвідношення видатків на утримання апарату управління з фінансовими ресурсами	39,48	35,5	12,0
	Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду (%)	84,93	82,4	52,6
Довгостроковий розвиток	Питома вага капітальних видатків у загальному обсязі видатків (%)	0,34	2,6	13,7
	Капітальні видатки на 1 людину (грн)	15,57	131,9	1012,77

Фінансова спроможність бюджету визначена за показниками «Доходи і видатки загального фонду на 1 людину», які характеризують фінансовий потенціал громади і спроможність самозабезпечення за рахунок ресурсів, що генеруються на території громади, з врахуванням «рівня дотаційності бюджету», як характеристики залежності громади від фінансової допомоги з держбюджету. Порівняння окремих показників виконання бюджету Терпіннівської громади з середніми показниками громад аналогічних за чисельністю населення та Україною в цілому свідчить про недостатній рівень самостійності бюджету та фінансової спроможності громади, високий рівень дотаційності і потреби у зовнішній

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

підтримці. Сформовані громадою власні доходи та розрахункові показники видатків на 1 людину нижчі за порівнювані показники інших громад. При цьому доходи громади у розрахунку на одну людину втричі менші ніж по Україні вцілому.

Витрати бюджету на обслуговування операційної діяльності характеризують видатки бюджету на утримання управлінського персоналу та працівників бюджетної сфери. Значна частка витрат на заробітну плату у видатках бюджету Терпіннівської громади свідчить про велику кількість працівників бюджетної сфери і недостатню економічну активність населення громади (як платників податків, що наповнюють бюджет). Видатки на утримання апарату управління помірні і співвідносні з загальною сумою доходів.

Витрати на довгостроковий розвиток відображають спроможність громади закладати основи сталого соціально-економічного розвитку, забезпечувати можливості для реалізації проектів інфраструктурного розвитку, створення матеріальних активів, інвестування у довгострокові проекти та програми. Через обмеженість фінансових ресурсів капітальні видатки в громаді здійснюються у дуже малих обсягах. Збереження такої тенденції негативно впливатиме на перспективи розвитку та уповільнюватиме формування фінансово спроможної самодостатньої громади.

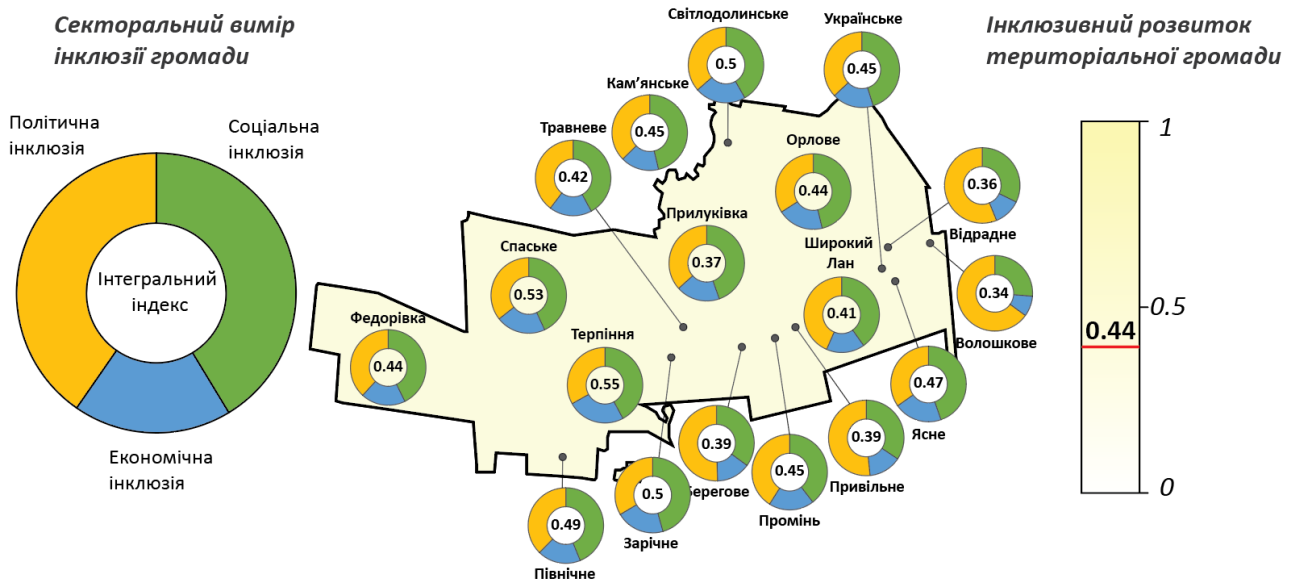


Залученість сільських спільнот до розвитку громади

Кількісне оцінювання залученості сільських спільнот до економічного, соціального та громадсько-політичного розвитку громади (інклюзивність) проведено на основі матеріалів анкет, які заповнювались у громадах по кожному населеному пункту. Соціальний блок анкети містить 15, економічний – 21, громадсько-політичний – 12 показників. Показники трансформовані у коефіцієнти зі значенням від 0 до 1 для їх співмірності і подальших оціночних дій. Нормативом для трансформації послужило число, близьке до найвищого значення відповідного показника серед усіх поселень громади. Після обробки усіх даних визначено індекси залученості жителів (спільнот) кожного поселення територіальної громади до розвитку її економічної, соціальної та громадсько-політичної сфер, а також інтегральний індекс інклюзивності спільнот.

У Терпіннівській ТГ з 18 населеними пунктами інтегральний індекс інклюзивності становить 0,44; в економічній сфері індекс інклюзивності має значення 0,24, соціальній – 0,55, громадсько-політичній – 0,53. В поселенських спільнотах громади інтегральний індекс інклюзивності коливається в межах від 0,34 (с. Волошкове) до 0,55 (сmt. Терпіння).

Рівень інклюзивності Терпіннівської територіальної громади і її поселенських спільнот



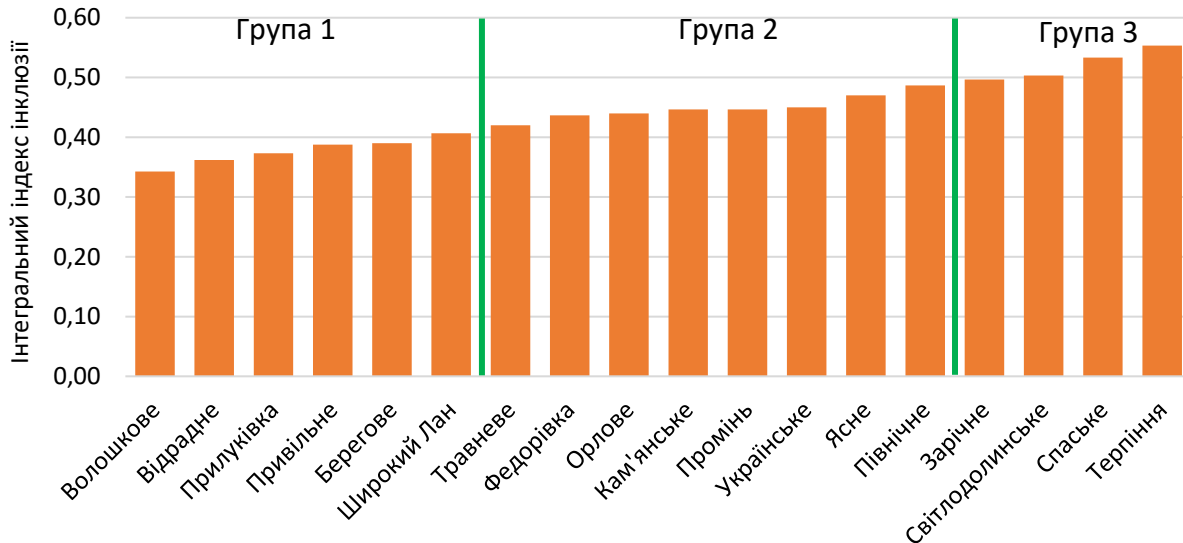
Поселенські спільноти громади з подібними значеннями інтегральних індексів інклюзивності поділяються на 3 групи: I група з індексами до 0,41; II група – від 0,42 до 0,49; III група – 0,5 і більше.

Відмінності у значеннях інтегральних індексів інклюзивності поселенських спільнот, які увійшли до виділених груп, зумовлені різними рівнями їх залученості до окремих сфер діяльності громади, що відображається в часткових індексах інклюзивності – соціальної, економічної, громадсько-політичної. У кожній спільноті ці показники поєднуються по-різному.

До **першої** групи з інтегральним індексом інклюзивності до 0,41 входять місцеві спільноти сіл Волошкове, Відрадне, Привільне, Берегове, Широкий Лан, Прилуківка. Рівень економічної інклюзії сільських спільнот у цій групі коливається в межах 0,09-0,21, соціальної – 0,27-0,5, громадсько-політичної – 0,4-0,67. До **другої** групи з інтегральним індексом інклюзивності 0,42-0,49 входять місцеві спільноти сіл Травневе, Орлове, Федорівка, Кам'янське, Українське, Промінь, Ясне, Північне. Рівень їх економічної інклюзії тут варіюється в межах 0,22-0,29, соціальної – 0,53-0,63, громадсько-політичної - 0,45-0,55. Найбільші інтегральні значення індексу інклюзивного розвитку мають місцеві спільноти **третьої** групи: селища Зарічне (0,5), сіл Світлодолинське (0,5), Спаське (0,53) та Терпіння (0,55). У цій групі індекси економічної інклюзії становлять 0,3-0,41, соціальної – 0,63-0,7, громадсько-політичної – 0,5-0,57.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Розподіл поселенських спільнот Терпіннівської ТГ за інтегральним індексом інклюзивності



Низький індекс економічної інклюзії більшості поселенських спільнот громади відображає основну проблему сучасного українського села: недостатнє використання його виробничого потенціалу в інтересах місцевих жителів. Дещо вищі його значення в окремих селах зумовлені більшою кількістю суб'єктів господарювання, вищим рівнем зайнятості та підприємницької активності. У секторальному вимірі виділяється соціальна інклюзія з вищими за інші сектори показниками. Це пов'язане з забезпеченістю більшості населення медичними та освітніми послугами, наявністю водопроводу у всіх населених пунктах громади, налагодженою транспортною доступністю з центром громади, наявністю інтернету (хоч і нестабільного) практично в усіх селах. Громадсько-політична інклюзія має високі значення індексу через більш-менш налагоджену взаємодію жителів із місцевими депутатами та старостами, наявністю організаційних та технічних можливостей звернень мешканців до керівництва громади, а також ситуативну згуртованість для розв'язання нагальних суспільних проблем.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Результати проведеного аналізу розвитку Терпіннівської громади дозволяють визначити її сильні і слабкі сторони, загрози та можливості:

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Готовність керівництва громади до впровадження змін; • Налагоджена система управління та сформована мережа для надання послуг населенню на місцевому рівні; • Налагоджена взаємодія жителів із місцевими депутатами та старостами, наявність організаційних та технічних можливостей звернень мешканців до керівництва громади; • Міграційний приріст населення; • Збалансована гендерна структура населення; • Поширені фермерські господарства; • Наявність громадських організацій; • Відносно хороша часова транспортна доступність населених пунктів; • Багаті підземні водні ресурси у відносно вододефіцитному регіоні; <ul style="list-style-type: none"> • Економічні характеристики агро-природних, земельних ресурсів є вищими за середньоукраїнські; • Низький рівень антропогенного (господарського) навантаження на довкілля; 	<ul style="list-style-type: none"> • Обмеженість фінансових ресурсів для реалізації ідей та проектів; • Недостатність власної бази оподаткування для наповнення бюджету; • Монофункціональність економіки; • Низькі капітальні видатки; • Підприємства-роботодавці переважно з бюджетної сфери; • Невисокий рівень підприємницької активності місцевих жителів; • Не розвинута кооперація малих агровиробників та ОСГ; • Висока загальна і секторальна вразливість громади до зміни клімату; • Високий рівень господарського навантаження на природні ресурси в агросекторі; • Низький рівень біорізноманіття;
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Легалізація «тіньової» зайнятості; • Значна кількість ОСГ та неформально зайнятого населення для залучення до інноваційних проектів; • Розвиток кооперативних процесів; • Будівництво підприємств для переробки с/г продукції; • Залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій; • Розвиток племінного тваринництва; • Розвиток туризму, екотуризму на базі місцевих природних та екоресурсів; 	<ul style="list-style-type: none"> • Політична нестабільність. Продовження або замороження військового конфлікту на сході України; • Залежність місцевої економіки від аграрного сектору; • Концентрація землекористування в кількох агропідприємствах; • Тіньовий сектор економіки (ухилення від сплати податків, неформальна зайнятість); • Старіння населення, малочисельність дітей, природне скорочення населення; • Значна кількість малочисельних сіл; • Активна трудова міграція; • Високий рівень безробіття; • Висока залежність від трансфертів; • Ризики для сільського господарства, пов'язані із прогнозованим суттєвим

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

	зростанням температур у літній період, що супроводжуватиметься скороченням рівня опадів.
--	--

